

Vprašanja iz ustave :

10. POSTOPEK PREIZKUSA USTAVNE PRITOŽBE :

Ustavno sodišče ustavno pritožbo najprej preizkusi, če je zaradi pomanjkljivosti vloge ne more preizkusiti, pozove pritožnika, da jo v določenem roku dopolni. O tem ali jo bo sprejelo v obravnavo odloči senat treh sodnikov na nejavni seji. Za preskus ustavnih pritožb ima ustavno sodišče tri članske senate in sicer za ustavne pritožbe s področja kazenskopravnih zadev, s področja civilnopravnih zadev in s področja upravnopravnih zadev. V postopku preskusa lahko ustavno pritožbo :

1. Zavrže :

- Če je prepozna
- Če niso izčrpana vsa pravna sredstva
- Če jo je vložila neupravičena oseba
- Če je pritožnik v določenem roku neupravičeno ne dopolni

2. Ne sprejme :

- Če očitno ne gre za kršitev človekovih pravic in svoboščin
- Če od odločitve ni pričakovati rešitve pomembnega pravnega vprašanja in če kršitev človekove pravice in svoboščine ni imela pomembnejših posledic za pritožnika

3. sprejme v obravnavo.

O zavrnjenju oziroma sprejemu ustavne pritožbe odloči senat soglasno in zoper ta sklep ni možna pritožba. Če senat ustavne pritožbe ni sprejel, je ustavna pritožba kljub temu sprejeta, če se za tako odločitev v 15 dneh od dneva sprejema odločitve pisno izrečejo trije ustavni sodniki.

Če je pritožba sprejeta, jo ustavno sodišče praviloma obravnava na nejavni seji, lahko pa razpiše javno obravnavo.

11. POBUDA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA OCENO USTAVNOSTI IN ZAKONITOSTI PREDPISOV :

Postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov in splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil, se začne z vložitvijo pisne zahteve predlagatelja oziroma s sklepom ustavnega sodišča o sprejetju pobude za začetek postopka.

Pisno pobudo za začetek postopka da lahko vsakdo, ki izkaže svoj pravni interes. Pravni interes je podan, če spodbijani predpis ali splošni akt za izvrševanje javnih pooblastil neposredno posega v njegove pravice, pravne interese oz. pravni položaj. Pobudo najprej preskusi sodnik posameznik, nato pa ustavno sodišče lahko pobudo :

- Zavrže : če pobudnik ne izkaže svojega pravnega interesa, ne izpolnjuje pogojev, da bi nastopal kot pobudnik
- Zavrne : če je očitno neutemeljena ali če od odločitve ni možno pričakovati rešitve pomembnega pravnega vprašanja kot tudi če je že bilo odločeno, da izpodbijane odločitve niso v neskladju z ustavo, pa ni navedenih novih razlogov za ponovno presojo.)
- Sprejme.

O sprejetju oz. zavrnitvi pobude odloči ustavno sodišče s sklepom z večino glasov navzočih sodnikov. Sklep o zavrnitvi pobude mora biti obrazložen. Ustavno sodišče lahko tudi ustavi postopek preskusa, če je na primer izpodbijana določba, medtem prenehala veljati.

Razlika med zahtevo in pobudo je torej v tem, da je na zahtevo upravičenega predlagatelja ustavno sodišče dolžno začeti postopek, v primeru pobude pa najprej preskusi njeno utemeljenost in se potem odloči ali bo postopek začelo ali ne. Ustavno sodišče pa ne more začeti postopka na svojo lastno pobudo, temveč samo če je bila podana pobuda ali zahteva.

12. NAČINI IN VIRI FINANCIRANJA DRŽAVE IN LOKALNIH SKUPNOSTI :

Država in lokalne skupnosti pridobivajo sredstva za svoje delovanje z davki in drugimi obveznimi dajatvami ter s prihodki od lastnega premoženja. Vrednost svojega premoženja pa država in lokalne skupnosti izkazujejo s premoženjskimi bilancami. Država z zakonom predpisuje davke, carine in druge dajatve. Davki so izvedeni denarni dohodek države, ki jih ta pobira v javnem interesu na podlagi svoje finančne suverenosti. So temeljni finančni instrument, s katerim država financira večino javnih izdatkov. Zavezanci plačujejo davek od premoženja, od dohodkov od premoženja in premoženjskih pravic, dohodka, dobička, davek na dodano vrednost,.. Carina je dajatev na uvoženo in izvoženo blago, lahko je uvozna, izvozna in tranzitna. Carina ima zaščito in fiskalno funkcijo. Med druge dajatve štejemo razne takse, ki jih država predpisuje za plačilo oz. delno kritje stroškov nekaterih storitev državnih organov fizičnim in pravnim osebam.

Lokalne skupnosti predpisujejo davke in druge dajatve le ob pogojih, ki jih določata ustava in zakon. Zakon o lokalni samoupravi določa, da pripadajo občini davki od premoženja, na dediščine in darila, na dobitke od iger na srečo, na promet nepremičnin, del prihodkov od dohodnine. Država je dolžna občini zagotoviti dodatna sredstva za financiranje nalog, ki jih prenese v opravljanje občini.

Pomemben vir financiranja države in lokalnih skupnosti so tudi krediti. Po ustavi se lahko država zadolži ali da poroštvo za kredit le na podlagi zakona. Za vsako zadolžitev države je treba sprejeti poseben zakon, kar med drugim onemogoča državi, da bi se finančno zadolževala brez soglasja državnega zbora. Občina se prav tako lahko zadolži pod pogoji, ki jih določa zakon.

13. IMUNITETA SODNIKOV REDNIH SODIŠČ :

Sodniška imuniteta varuje neodvisnost sodniške funkcije in samostojnost sodišč. Nikogar, ki sodeluje pri sojenju, ni mogoče klicati na odgovornost za mnenje, i ga je dal pri odločanju v sodišču. Sodnik ne sme biti priprt. Niti ne sme biti pred brez dovoljenja državnega zbora zoper njega začel kazenski postopek, če je osumljen kaznivega dejanja pri opravljanju sodniške funkcije.

Imuniteta sodnikov je zgolj poklicna, s tem da je v prvem primeru absolutna in ter priznana vsakemu, ki sodeluje pri sojenju, v drugem primeru pa je procesna in relativna ter priznana le sodnikom. Za razliko od imunitete poslancev, državnih svetnikov in sodnikov ustavnega sodišča sodnikom ni priznana nepoklicna imuniteta.

14. LJUDSKA INICIATIVA V NAŠEM PRAVNEM SISTEMU

Institut ljudske iniciative je bil prvič uveden v naš ustavni sistem z amandmaji k ustavi Republike Slovenije leta 1989. Amandma je določil ljudsko zakonodajno iniciativo, možnost da volivci predlagajo zakon. V zdajšnji ustavi je ljudska iniciativa, zakonodajna in ustavnorevizijska vezana izključno na predstavniško telo, ki mora o njej odločiti. Predstavniško telo je dolžno preučiti predlog volivcev in izvesti predpisan postopek, ni pa dolžno pobude sprejeti. V naši ureditvi ni predvideno obvezno izjavljanje o vsaki zahtevi iz ljudske iniciative in tudi ne o zavrnjeni ljudski iniciativi.

Ljudska ustavnorevizijska iniciativa : Predlog za začetek postopka za spremembo ustave da poleg 20 poslancev državnega zbora in vlade tudi 30.000 volivcev. Zahtevano število je večje kot na zakonodajnem postopku, kar nedvomno poudarja ustavo kot najvišji splošni pravni

akt. Postopek za ljudsko iniciativo je uredil zakon o referendumu in ljudski iniciativi. Ta je določil, da mora biti v predlogu navedeno v čem in kako naj se ustava spremeni, ter razlogi za spremembo. Predlogu mora biti predloženo tudi najmanj 30.000 podpisov volivcev. Ljudska zakonodajna iniciativa : ljudsko iniciativo ima najmanj 5000 volivcev. Zakon o referendumu in ljudski iniciativi je določil, da mora predlog zakona, ki ga predložijo volivci državnemu zboru vsebovati sestavine, ki jih določa poslovnik državnega zbora. To so : naslov zakona, uvod, besedilo členov in obrazložitev. Pobudo lahko vloži vsak volivec, politična stranka ali drugo združenje državljanov. Pobuda omenjenih subjektov še ni ljudska iniciativa in ne sproži zakonodajnega oz. ustavno revizijskega postopka. Tako pobudo mora namreč podpisati predpisano število volivcev. Rok za zbiranje podpisov je 60 dni.

15. VOLILNI SISTEM ENEGA PRENOSLJIVEGA GLASU IN SISTEM ALTERNATIVNEGA GLASOVANJA (splošno in v RS) :

Sistem alternativnega glasovanja štejemo med večinski sistem glasovanja. Sistem alternativnega glasovanja temelji na načelu absolutne večine; nadpolovične, vendar pa na zahteva ponavljanja glasovanja, ker se volivec ne odloča samo za enega kandidata, temveč poleg izbranega kandidata označi še kandidata ali več, ki bi ga volil v drugem krogu, če njegov izbrani kandidat ne bi bil izvoljen in bi moral izbirati med drugimi kandidati. Sistem enega prenosljivega glasu pa spada med proporcionalni sistem. Na podlagi glasovanja enega prenosljivega glasu je mogoče doseči proporcionalne učinke tudi pri glasovanju o posameznih kandidatih. Volivci glasujejo tako, da označijo prednostni vrstni red kandidatov, pri čemer pa ni pomembno, da to storijo pri vseh kandidatih. Bistvo tega sistema je, da se neporabljeni glasovi izvoljenega kandidata dodelijo drugim kandidatom po vrstnem redu dobljenih glasov. V teoriji je ta sistem zelo cenjen, ker ne pozna izgubljenega glasu in zelo jasno izraža voljo volivcev. Poleg tega pa zmanjšuje vpliv političnih strank na volitve, ker lahko volivci glasujejo za kandidate različnih strank. Ker je zelo zapleten ga za državne volitve bolj redko uporabljajo.

Po novi zakonodaji je pri nas osnova volilnega sistema proporcionalni sistem , dopolnjen z z elementi večinskega sistema.

16. RAZVOJ FUNKCIJE ŠEFA DRŽAVE V SLOVENIJI :

Nekakšen zametek bodočega šefa slovenske države in vlade je bil izvršni odbor Osvobodilne fronte, potem ko je bil 16. septembra 1941 konstituiran Slovenski narodnoosvobodilni odbor. Čeprav izvršni odbor ni bil izvoljen, ampak so ga sestavljali predstavniki ustanovnih skupin OF, je bil to izvršni organ Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora, ki je za časa osvobodilne borbe predstavljal, zastopal, organiziral in vodil slovenski narod na njegovem ozemlju. Na zboru odposlancev slovenskega naroda oktobra 1943 v Kočevju sta bila izvoljena Slovenski narodnoosvobodilni odbor in njegovo 10- člansko predsedstvo, ki se je po svoji sestavi še vedno pokrivalo s sestavo izvršnega odbora OF. Predsedstvo SNOO je opravljal večkratne funkcije : obenem je vodstvo SNOO, šef države, zametek vlade in organ, ki je predstavljal novo ljudsko oblast v Sloveniji.

Ob koncu vojne je bila 5. maja 1945 oblikovana prva narodna vlada, takrat sta se ločili funkciji šefa države in vlade.

Z ustavo Ljudske republike Slovenije je bila organizacija urejena na enak način kot organizacija oblasti v federaciji. Vrhovni državni poglavar LR Slovenije je bila ljudska skupščina. Prezidij ljudske skupščine LR Slovenije je imel predsednika, enega ali dva podpredsednika, sekretarja in največ 20 članov. Prezidij ljudske skupščine pa ni bil samo kolektivni šef države, ampak je obenem predstavljal tudi vodstvo skupščine in nadzorni organ nad delovanjem vlade.

Z ustavnim zakonom iz leta 1953 j bil ukinjen prezidij ljudske skupščine, vendar se je namesto njega ni ustanovil novi individualni šef države. Funkcije prezidija so bile samo delno prenesene na predsednika skupščine, večinoma pa na republiško skupščino in njen izvršni svet. Ljudska republika pa letu 1953 nima več posebnega organa, ki bi opravljal funkcijo šefa država.

Po letu 1963 se postopno uveljavi v funkciji šefa države predsedstvo skupščine SR Slovenije. Ta organ je bil uveden s poslovnikom Skupščine SR Slovenije leta 1963. Sestavljajo ga predsednik in podpredsednika skupščine ter predsedniki njenih izborov. Na začetku je imel le posvetovalno vlogo in nalogo, da koordinira delovanje zborov in delovnih teles Skupščine SR Slovenije, pozneje pa je začela dobivati tudi naloge, ki so bile značilne za šefa države.

Z ustavo SR Slovenija iz 1974. leta je ustanovljeno Predsedstvo SR Slovenije kot kolektivni šef države, ki predstavlja republiko in ima pomembne pristojnosti na področju ljudske obrambe, mednarodnih odnosov in zagotavljanja enakopravnosti narodov in narodnosti. Poseben položaj ima predsednik predsedstva, ki predstavlja predsedstvo in v njegovem imenu tudi SR Slovenijo.

Z amandmaji k ustavi SR Slovenije iz leta 1989 je bilo odpravljeno članstvo po položaju v predsedstvu republike, število članov je bilo zoženo na štiri in uvedene so bile neposredne volitve predsednika in članov predsedstva. Pri tem se predsednik voli po dvokrožnem večinskem sistemu.

Ustava Republike Slovenije iz leta 1991 je uvedla parlamentarni sistem, utemeljen na načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno oblast, v katerem je predsednik republike organ izvršilne oblasti. V nasprotju s prejšnjo ustavno ureditvijo, kjer je funkcijo šefa države opravljal kolektivni organ, jo v sedanji opravlja individualni predsednik republike. Njegov položaj in pristojnosti ureja ustava in nekateri področni zakoni (zakon o obrambi, zunanjih zadevah, volitvah predsednika republike, ustavnem sodišču, varuhu človekovih pravic in zakon o računskem sodišču.)

17.NAČIN ODLOČANJA USTAVNEGA SODIŠČA :

Po končani obravnavi ustavno sodišče odloči na nejavni seji z odločbo, ki mora biti obrazložena. Če je potrebno, ustavno sodišče določi tudi, kateri organ mora izvršiti odločbo in kako. Ustavo sodišče odloča z odločbami in sklepi. Te odločitve sprejema na nejavni seji na kateri mora biti navzoča večina vseh sodnikov. O glavni stvari odloči z večino vseh sodnikov, o drugih vprašanih pa s sklepom z večino navzočih sodnikov. Predsednik in sodniki se ne smejo vzdržati glasovanja, imajo pa pravico do ločenega mnenja.Ločeno mnenje je lahko odklonilno, če se ne strinjajo z obrazložitvijo ali izrekom, ali pritrdilno, če se ne strinjajo le z obrazložitvijo odločbe. Ločeno mnenje je namenjeno predstavitvi argumentov, ki jih je sodnik izrazil ob obravnavanju in odločanju o zadevi, ki so narekovali njegovo odločitev.

Do odprave odločbe ali sklepa lahko vsak sodnik pisno predlaga ponovno odločanje na seji sodišča, predlog zadrži odpravo odločbe ali sklepa.

Odločbe ustavnega sodišča se objavljajo v Uradnem listu Republike Slovenije ter v uradnem glasilu, v katerem je bil objavljen predpis oziroma splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil. Po odločitvi ustavnega sodišča se objavljajo tudi njegovi sklepi. Odločbe in sklepi skupaj s pritrdilnimi in odklonilnimi ločenimi mnenji pa se objavljajo v zbirki Odločbe in Sklepi Ustavnega sodišča.

18.POLPROPORCIONALNI ALI MANJŠINSKI VOLILNI SISTEMI

Med večinski in proporcionalni sistem je mogoče uvrstiti nekaj volilnih sistemov, ki nimajo značilnosti ne enega ne drugega sistema. Ti sistemi se običajno imenujejo Polproporcionalni ali manjšinski sistemi in le delno zagotavljajo sorazmernost pri delitvi sedežev.

Eden takih sistemov je sistem omejenega glasovanja. Ta volilni sistem uporabljajo v volilnih enotah, kjer volijo več poslancev. Po tem sistemu sme volivec glasovati le za določeno število kandidatov, ki pa je manjše od števila poslancev, ki se volijo v volilni enoti.

Podobno temu sistemu je glasovanje po sistemu enega neprenosljivega glasu, ko smejo volivci v volilni enoti z več mandati glasovati o samo enem kandidatu. Izvoljeni so kandidati, ki so dobili največ glasov.

Podobno tema sistemoma je tudi pomnoženo ali kumulirano glasovanje, ko volivec sicer ima toliko glasov, kolikor se v volilni enoti voli poslancev, vendar pa ni dolžan niti glasovati o tolikih kandidatih, kolikor pripada mandator volilni enoti, niti glasovati samo o določenem številu kandidatov, temveč o tem odloča sam.

19. DELITEV MANDATOV ZA DRŽAVNI ZBOR NA RAVNI CELOTNE DRŽAVE (druga delitev) :

Mandati se delijo na dveh stopnjah najprej v volilni enoti ter potem na ravni celotne države. Vsi glasovi, ki so bili doseženi v volilnih enotah se upoštevajo pri delitvi na ravni države. Mandati, ki niso bili razdeljeni v volilnih enotah, se torej razdelijo na ravni države. Pri tej delitvi se upoštevajo vse liste kandidatov razen tiste, ki so bile vložene samo v eni volilni enoti in liste kandidatov, ki glede na volilni izid v celotnem volilnem sistemu ne bi dosegle volilnega praga; torej dobile 4% glasov. Pri delitvi na ravni celotne države se mandati delijo na podlagi d'Hontovega sistema. Pri tem se po novi ureditvi upoštevajo vsi glasovi, ki jih je pridobila kandidatna lista oz. politična stranka in ne samo ostanki glasov, kot je to veljalo po prejšnji ureditvi. Pri tej delitvi se kandidatnim listam dodeli toliko poslanskih mandatov, kolikor znaša razlika med številom mandatov, ki bi jim pripadli na podlagi vseh glasov zanje na ravni države, ki so jih dobile že pri prvi delitvi. Mandati, ki jih pridobijo liste pri delitvi na ravni države, se dodelijo tem listam v tistih volilnih enotah, kjer imajo te liste največje ostanke glasov v razmerju do količnika v volilni enoti. Lista kandidatov, ki je pri delitvi na državni ravni dobila določeno število mandatov, dobi torej poslanske mandate v tistih enotah, v katerih je imela relativno največjo podporo.

Personalizacija volitev se zagotavlja s tem, da so z liste kandidatov izvoljeni tisti kandidati, ki so imeli največji delež glasov v skupnem številu glasov v volilnih okrajih, v katerih so nastopili.

20. ODPRAVA PRAVNEGA AKTA PRED USTAVNIM SODIŠČEM :

Odločbe ustavnega sodišča v postopku za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov so obvezne in učinkujejo zoper vse. Ta primer velja tudi za odločitve v okviru konkretne kontrole ustavnosti predpisov. Če na primer ustavno sodišče razveljavi zakon v postopku, ki ga je zahtevalo sodišče, velja odločitev sodišča za vse in kot v difuznem sistemu le za stranke v sporu.

Ustavno sodišče lahko v celoti ali delno razveljavi zakon, ki ni v skladu z ustavo.

Razveljavitev začne učinkovati naslednji dan po objavi odločbe oz. po poteku roka, ki ga je določilo ustavno sodišče, vendar pa ta rok ne sme biti daljši od enega leta. Zakon ali del zakona, ki ga je ustavno sodišče razveljavilo, se ne uporablja za razmerja, nastala pred dnem, ko je razveljavitev začela veljati, če do tega dne o njih ni bilo pravnomočno odločeno. Zakone je torej dopustno samo razveljaviti, ne pa tudi odpraviti. Razveljavitev učinkuje za naprej, od trenutka uveljavitve odločbe (*ex nunc*).

Protiustavne ali nezakonite podzakonske akte ali splošne akte, izdane za izvrševanje javnih pooblasti, ustavno sodišče odpravi ali razveljavi. Odprava učinkuje za nazaj (*ex tunc*) in pomeni ničnost predpisa. Vsakdo, ki so mu na podlagi odpravljenega podzakonskega predpisa ali splošnega akta nastale škodljive posledice lahko zahteva njihovo odpravo.

21.DRŽAVNI PRORAČUN :

Vsi prihodki in izdatki države in lokalnih skupnosti za financiranje javne porabe morajo biti zajeti v njihovih proračunih. Zunajproračunska poraba državi in lokalnih skupnosti je torej v nasprotju z ustavo. Proračun je poseben pravni akt, ki ga sprejme predstavniški organ in s katerim se predvidijo prihodki in izdatki države in lokalne skupnosti za določeno časovno obdobje. Proračun je v sodobni državi temeljni instrument financiranja javnih izdatkov. Je pomemben instrument ekonomske hkrati pa tudi socialne politike. Sestavo, pripravo in izvrševanje proračuna ureja zakon o javnih financah. Z njim se ureja tudi upravljanje s premoženjem države in občin, njihovo zadolževanje, poročstvo držav oz. občin, upravljanje njihovih dolgov, računovodstvo in proračunski nadzor.

Proračun sestavljajo splošni del, posebni del in načrt razvojnih programov. Splošni del sestavljajo : bilanca prihodkov (tekoči davčni in nedavčni prihodki, kapitalski prihodki, prejete donacije) in odhodkov (tekoči odhodki, tekoči trasferi, investicijski odhodki, investicijske transfere), računa finančnih terjatev in naložb (sredstva vrnjenih posojil in zasebna podjetja in banke), račun financiranja (zadolževanje in odplačilo dolgov). Posebni del sestavljajo finančni načrti neposrednih proračunskih uporabnikov. Načrt razvojnih programov sestavljajo letni načrti oziroma plani razvojnih programov neposrednih uporabnikov. V splošnem in posebnem delu se prikaže ocena realizacije prejemkov in izdatkov za preteklo leto in ocena realizacije tekočih prejemkov in izdatkov za tekoče leto, hkrati pa tudi načrt prejemkov in izdatkov za prihodnje leto.

Vlada predloži državnemu zboru proračunski memorandum, predlog državnega proračuna z obrazložitvijo, program prodaje državnega premoženja, .. Ključni akt vlade, ki spremlja predlog državnega proračuna je proračunski memorandum. Gre za letni dokument, v katerem vlada opredeli ključne usmeritve makroekonomske in še posebej fiskalne politike. Predlog državnega za prihodnje leto mora vlada sprejet in ga predložiti državnemu zboru skupaj z memorandumom do 1. oktobra tekočega leta. Državni zbor mora sprejeti proračun, ki omogoča njegovo uveljavitev 1. januarja leta , za katero se sprejema proračun. Če proračun ni sprejet pred začetkom leta, na katerega se nanaša, se financiranje države nadaljuje na podlagi proračuna za preteklo leto, vendar najdlje 3 mesece. V obdobju začasnega financiranja se smejo uporabiti sredstva do višine, ki je dovoljena na podlagi starega proračuna. Če proračun tudi po preteku 3 mesecev ni sprejet, lahko državni zbor na predlog vlade financiranje države po starem proračunu še podaljša.

Vlada mora državnemu zboru najkasneje do 1. oktobra predložiti predlog zaključnega računa državnega proračuna in dokončno poročilo računskega sodišča za preteklo leto. Zaključni račun mora obsegati vse predvidene in realizirane prihodke in druge prejemke ter odhodke in druge izdatke za preteklo leto. Zajemati mora tudi obrazložitev zaključnega računa, katere sestavni del so podatki iz bilance stanja ter pojasnilo odstopanj.

22.PREVENTIVNA KONTROLA USTAVNOSTI (splošno in v RS):

Kontrola ustavnosti pravnih predpisov se izvaja na različne načine. Razlikuje se lahko glede na : čas, način, vsebino, obseg in pravne posledice take kontrole.

Glede na čas izvajanja je kontrola ustavnosti preventivna in represivna. Pri preventivni kontroli se ocenjuje ustavnega akta, ki še ni začel veljati (še ni objavljen in razglašen ali pa še sploh ni bil sprejet). Namen te kontrole je, da se pravni akt, za katerega je ugotovljena protiustavnost ali nezakonitost, ne more uveljaviti. Ta sistem je v celoti uveljavljen v Franciji, v zvezi s posamičnimi vprašanji pa tudi v drugih državah. V naši ureditvi preventivno kontrolo uporabljamo pri presojanju mednarodnih pogodb.

23.PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA REPUBLIKE NA ZAKONODAJNEM PODROČJU :

V Sloveniji je zakonodajna funkcija v celoti v pristojnosti državnega zbora in deloma državnega sveta. V širšem pomenu pa vanj štejemo tudi nekatere pristojnosti, s katerimi se vzpostavlja razmerje med predsednikom republike in državnim svetom. V našem sistemu so te pristojnosti predsednika republike najštevilnejše, uresničuje pa jih znotraj treh postopkov: zakonodajnega, postopka razpisa volitev v državni zbor, njegovega sklica in razpusta, ter postopka volitev in imenovanj. Teh pristojnosti predsednik ne izvršuje samostojno, ampak v sodelovanju z državnim zborom.

Pri zakonodajnem postopku predsednik republike nima možnosti formalnega in neposrednega vplivanja na sprejemanje zakona oz. na njegovo vsebino, Lahko pa na zahtevo državnega zbora ali na lastno pobudo izreče svoje mnenje o posameznem vprašanju. Predsednik republike ima pravico z ukazom razglašati zakone najkasneje 8 dni po njihovem sprejemu – promulgacija. Ustava zagotavlja predsedniku neposreden vpliv na postopek ratifikacije mednarodnih pogodb, v okviru katerega lahko predlaga ustavnemu sodišču, da se izreče o skladnosti mednarodne pogodbe z ustavo. Poleg tega izdaja listine o ratifikaciji.

Predsednik republike je pristojen razpisati volitve v državni zbor, sklicati prvo sejo na novo izvoljenega DZ. Izjemoma lahko razpusti DZ pred potekom mandata in sicer, če DZ: po večkratnih poskusih ne more izvoliti novega predsednika vlade, mu po zavrtni zaupnici vladi ne uspe izvoliti novega predsednika vlade ali dotedanjemu predsedniku ne uspe izglasovati zaupnice. Razpust DZ in razpis novih volitev ni samo pravica predsednika RS ampak tudi njegova dolžnost.

V postopku volitev in imenovanj ima predsednik RS pravico predlagati v izvolitev DZ sodnike ustavnega sodišča, 5 članov sodnega sveta, varuha človekovih pravic, v imenovanje pa 3 člane računskega sodišča in 9 članov sveta Banke Slovenije.

Predsednik DZ je predsednika RS dolžan obveščati o dejstvih pomembnih za izvrševanje njegovih pristojnosti, ter o sejah DZ in mu pošiljati gradivo o zadevah, ki so na dnevnem redu sej DZ.

24. SESTAVA VLADE V RS :

Po naši ustavni ureditvi sestavljajo vlado predsednik vlade in ministri, vlada nima ožji in širše sestave, temveč je enotno kolegijsko telo. Zakon določa, da vlado sestavljajo ministri, ki vodijo posamezne resorje, poleg njih pa ima lahko vlada nekaj ministrov brez resorja.

Minister brez resorja pomaga predsedniku vlade pri usklajevanju dela ministrov oziroma ministrstev v okviru pooblastil, ki mu jih da predsednik vlade. Predsednik vlade lahko da pooblastila za pomoč pri usklajevanju dela ministrov oziroma ministrstev tudi resornemu ministru.

Vsak minister v skladu s sprejeto politiko vodi in predstavlja ministrstvo, daje politične usmeritve za delo ministrstva in organov v njegovi sestavi, nadzoruje njihovo delo, izdaja predpise in druge akte s pristojnosti ministrstva in organov v njegovi sestavi ter opravlja druge naloge, ki jih določa zakon ali drug predpis.

Člani vlade praviloma ne morejo hkrati opravljati tudi drugih državnih funkcij, na primer funkcije sodnika, tožilca. Nezdržljivost ministrske funkcije je pri nas določena v zakonu. Ta določa, da predsednik vlade in ministri ne morejo hkrati opravljati funkcij v državnih organih, sodiščih, organih lokalnih skupnosti in drugih javnih funkcij niti ne smejo opravljati drugih dejavnosti, ki po zakonu niso združljive s funkcijo člana vlade. Člani vlade torej ne morejo postati člani DZ ali DS. Vendar pa poslancu, če postane član vlade, ni treba odstopiti, temveč v tem času ne more opravljati funkcije te funkcije, kar pomeni da mu poslanska funkcija v tem času miruje in jo dobi nazaj, če preneha biti član vlade.

Strokovno delo na širših zaokroženih področjih v okviru ministrstva vodijo državni sekretarji, ki jih imenuje in razrešuje vlada na predlog ministra, ki mu je državni sekretar odgovoren za svoje delo. Organe v sestavi ministrstva vodijo predstojniki teh organov, ki imajo v osnovi

enak položaj kot sekretarji. Prav tako jih imenuje in razrešuje vlada na predlog ministra, ki so mu odgovorni. Tako državnemu sekretarju kot predstojniku preneha funkcije z odstopom ali razrešitvijo. Z dnem prisega ministra, torej z nastopom funkcije, mora državni sekretar ponuditi svoj odstop novemu ministru. Položaj državnega sekretarja je dokaj nejasen in nedorečen. Na eni strani je jasno, da ni član vlade, po drugi strani pa sledi usodi vlade oz. posameznega ministra.

25.REFERENDUM O SPLOŠNEM AKTU OBČINSKEGA SVETA :

Občani odločajo na referendumu o vprašanih, ki so vsebina splošnih aktov občine. Zakon pa prepoveduje referendum o proračunu in zaključnem računu občine ter o splošnih aktih, s katerimi se v skladu z zakonom predpisujejo občinski davki in druge dajatve. Referendum je predviden kot naknadni, torej po sprejemu splošnega akta v občinskem svetu, na pa tudi kot predhodni. Na naknadnem referendumu volivci potrdijo ali zavrnejo splošni akt ali njegove posamezne določbe.

Referendum o aktu občinskega sveta je fakultativen. Občinski svet ga lahko razpiše na predlog župana ali člana občinskega sveta, mora pa ga razpisati, če to zahteva najmanj 5% volivcev v občini in če tako določa zakon ali statut občine. Predlog oziroma pobudo za razpis je treba vložiti 15 dni pa sprejemu splošnega akta. V tem primeru župan zadrži objavo splošnega akta do odločitve o predlogu ali pobudi oz. do odločitve na referendumu.

O načinu dajanja podpore odloči župan, ki določi tudi rok za zbiranje podpisov.

Občinski svet razpiše referendum v 15 dneh po sprejemu odločitve o predlogu oz. od vložitve zahteve volivcev za razpis referenduma. Pravico glasovati na referendumu imajo vsi občani, ki imajo pravico voliti člane občinskega sveta. Odločitev na referendumu je sprejeta, če zanjo glasuje večina volivcev, ki so glasovali. Če je splošni akt ali njegove posamezne določbe na referendumu potrjen, ga mora župan objaviti, če pa je zavrnjen, župan z objavo počaka, dokler so ob upoštevanju volje volivcev ne spremeni. Odločitev volivcev na referendumu zavezuje občinski svet do konca njegovega mandata.

Posebna oblika referenduma o splošnem aktu je referendum o samoprispevku. Samoprispevek za zgraditev objektov oz. za financiranje skupnih družbenih potreb se lahko uvede le, če so občani na ustreznem območju z referendumom vnaprej izrekli zanj. Referendum o samoprispevku za razliko od referenduma o splošnem pravnem aktu občinskega sveta je predhoden in obligatoren. Pomembna razlika med njima je v referendumski večini, saj mora na referendumu za samoprispevek odločitev podpreti večina volivcev (absolutna), večina volivcev v občini oz. v delu občine v katerem se bo samoprispevek uvedel.

26.KANDIDIRANJE NA VOLITVAH ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE :

Kandidate za predsednika republike lahko predlagajo Č

- Poslanci državnega zbora ; kandidate določijo s podpisi najmanj desetih poslancev
- Politične stranke ; kandidate določijo po postopku, določenemu z njihovimi pravili, in sicer s tajnim glasovanjem, predlog pa mora biti podprt s podpisi najmanj 3 poslancev ali najmanj 3000 podpisi volivcev
- Volivci; kandidate določijo s podpisi najmanj 5000 volivcev

Ne glede na kandidiranje pa velja pravilo, da lahko vsak poslanec ali volivec da podporo samo eni kandidaturi. Kandidat za predsednika ne more hkrati kandidirati za poslanca DZ ali člana DS.

Za predsednika je izvoljen kandidat, ki je dobil večino glasov volivcev, ki so oddali veljavno glasovnico.(absolutna večina). Če noben kandidat ni dobil večine veljavnih glasov volivcev, se glasovanje ponovi med kandidatoma, i sta zbrala največje število glasov. Za volitve

predsednika je predviden drugi krog volitev, v katerem se pomerita dva kandidata. Izvoljen pa je tisti, ki dobi absolutno večino.

27. SESTAVA PREDSTAVNIŠKEGA TELESA PO VSEH DOTEDANJIH SLOVENSКИH USTAVAH :

LR Slovenija 1947 : Najvišja organa državne oblasti LR Slovenije sta bila ljudska skupščina in prezidij, na čelu državne uprave pa je bila vlada LRS z ministri. Ljudska skupščina je bila opredeljena kot vrhovno organ državne oblasti, ki je izključni nosilec ustavodajne in zakonodajne oblasti. Skupščina ima odbore, med njimi tudi anketne. Prezidij je vodstvo skupščine in šef države. Poseben pomen ima zato, ker skupščina ni zamišljena kot stalno delujoče telo, ampak kot veliko predstavniško telo, ki se redko relativno sestaja na rednih in občasnih izrednih sestankih. Prezidij je mišljena kot skupščina v malem. Prezidij opravlja tudi nadzor nad delom vlade, lahko pa izvede rekonstrukcijo vlade in ministrstev proti poznejši potrditvi skupščine.

1953: Ljudska skupščina postane dvodomna, prvi dom se voli na podlagi splošne volilne pravice, drugega volijo zaposleni delavci. Prezidij in vlada sta ukinjena. Odtlej je LRS formalno brez šefa države. Uvede se izvršni svet, ki je skupščini podrejen organ.

1963: V Sloveniji ima centralni položaj republiška skupščina, ki je izključno zakonodajno telo, ki lahko edina odloča tudi o spremembi ustave, vprašanjih meja, družbenem načrtu, proračunu, določa pa tudi republike ter voli oziroma imenuje vse najpomembnejše funkcionarje republike.

1974: Ustava SR Slovenije iz leta 1974. izhaja iz načel enotnosti oblasti in skupščinske vladavine. Skupščina je opredeljena kot organ družbenega samoupravljanja in najvišji organ oblasti. Skupščina SRS iz leta 1974 ima tri zборе :

- Zbor združenega dela
- Zbor občin
- Družbenopolitični zbor

Ustava prav tako uvede predsedstvo republike kot šefa republike, torej organ ki predstavlja republiko in opravlja še druge funkcije.

1991: Imamo DZ in DS. DS predstavlja interese delavcev, kmetov, obrtnikov, ... DZ pa ima zakonodajno funkcijo, sestavlja ga 90 poslancev.

28. PRISTOJNOST DZ NA PODROČJU VODENJA IN NADZORA OBRAMBE DRŽAVE :

Na podlagi ustave je zakon o obrambi razčlenil pristojnosti najvišjih državnih organov (DZ, predsednika republike, vlade, ...).

Državni zbor, ki je pristojen za nadzor nad izvajanjem obrambe, določa temeljne usmeritve za organizacijo in izvajanje obrambe in pri tem zlasti :

- Razglasi izredno stanje na predlog vlade; kadar velika in splošna nevarnost ogroža obstoj države, predvsem če grozi povečana nevarnost napada na državo oz. nastane neposredna nevarnost vojne.
- Razglasi vojno stanje na predlog vlade (če je izveden napad na državo)
- Odloči o uveljavitvi delovne in materialne dolžnosti v izrednem stanju
- Odloči o splošni mobilizaciji in uporabi vojske v izrednem stanju

Če se državni zbor zaradi izrednega stanja ali vojne ne more sestati, sprejema te ukrepe predsednik republike na predlog vlade, vendar mora te odločitve predložiti v potrditev DZ, ko se le ta sestane. DZ je pristojen tudi za sprejem splošnih dolgoročnih programov razvoja in opremljanja obrambnih sil, prek pristojnega delovnega telesa pa določa tudi strateške smeri

delovanja obveščevalne varnostne službe ministrstva za obrambo. Neposredno ali prek delovnih teles nadzira organizacijo, priprave in izvajanje obrambe države. Med različnimi oblikami demokratičnega nadzora nad obrambnimi silami je parlamentarni nadzor najpomembnejši. Bistveni sestavini takega nadzora sta postopek nadzora nad obrambnim delom državnega proračuna in politični nadzor nad obrambnimi silami.

29. KOMPATIBILNOST FUNKCIJE USTAVNEGA SODNIKA :

Funkcija ustavnega sodišča ni združljiva :

- S funkcijami v organih države, lokalne samouprave, političnih strank in sindikatov
- Z delom v državnih organih, v organih lokalnih skupnosti in pri nosilcih javnih pooblastil (taka funkcija ali delo ustavnemu sodniku preneha z dnem začetka izvrševanja funkcije ustavnega sodnika)
- S članstvom v organih vodenja in nadzora gospodarskih družb, zavodov in zadrug.
- Z opravljanjem poklica ali pridobitne dejavnosti, razen visokošolskega učitelja, znanstvenega delavca ali visokošolskega sodelavca.

Ustavni sodnik mora najpozneje 3 mesece po izvolitvi prenehati opravljati tako dejavnost, sicer mu preneha funkcija ustavnega sodnika.

30. RAZPUST DRŽAVNEGA ZBORA :

Državni zbor se razpusti s iztekom mandata, ki traja 4 leta. Ali če je izglasovana nezaupnica, DZ pa ne more izvoliti novega predsednika vlade ali stari vladi v 30ih dneh izvoliti zaupnico. Državni zbor lahko razpusti predsednik republike,...

31. ODLOČITVE USTAVNEGA SODIŠČA PO KONČANI OBRAVNAVI USTAVNE PRITOŽBE :

Po končani obravnavi ustavno sodišče odloči na nejavni seji z odločbo, ki mora biti obrazložena. Če je potrebno, ustavno sodišče odloči tudi, kateri organ mora izvršiti odločbo in kako. Ustavno sodišče odloča z odločbami in sklepi. Te odločitve sklepa na nejavni seji, na kateri mora biti navzoča večina vseh sodnikov.

Odločbe ustavnega sodišča so obvezne in delujejo zoper vse. Ustavno sodišče lahko odločbo razveljavi, odpravi, ugotovi protiustavnost, neskladnost

Interpretira določbo.

O glavni stvari odloči z večino glasov vseh sodnikov, o drugih vprašanjih pa s sklepom z večino navzočih sodnikov. Predsednik in sodniki se glasovanja ne smejo vzdržati, imajo pa pravico do ločenega mnenja. To je lahko odklonilno, če se ne strinjajo z izrekom in obrazložitvijo ali pa pritrtilno, če se ne strinjajo le z obrazložitvijo. Ločeno mnenje je namenjeno predstavitvi argumentov, ki jih je sodnik izrazil ob obravnavanju in odločanju o zadevi, ki so narekovali njegovo odločitev.

Do odprave odločbe ali sklepa lahko vsak sodnik pisno predlaga ponovno odločanje na seji sodišča, predlog zadrži odpravo odločbe ali sklepa. Odločbe ustavnega sodišča se objavljajo v Uradnem listu Republike Slovenije ter v uradnem glasilu, v katerem je bil objavljen predpis oz. splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil. Po odločbi ustavnega sodišča se objavljajo tudi njegovi sklepi.

32.ZBOR OBČANOV :

Odločanje na zboru občanov je prav gotovo najbolj neposredno, saj omogoča predlaganje, razpravljanje in sprejemanje odločitev. Zbor občanov je bližje instituciji predstavništva kot referendumu. Sodelujejo lahko vsi volivci v lokalni skupščini. Ponekod, npr. v Švici, je zbor občanov najvišji organ v občini, na katerem se obvezno odloča o vseh najpomembnejših zadevah lokalnih skupnosti, drugod, tudi pri nas pa je le oblika neposrednega sodelovanja občanov pri odločanju v občini. Po zakonu o lokalni samoupravi občani na zboru obravnavajo posamezne zadeve, oblikujejo stališča, dajejo predloge, pobude in mnenja ali odločajo.

Konkretizacijo teh vprašanj prepušča zakon statutom občin. Zbor občanov se lahko skliče za vso občino ali samo za njen del, sklicuje pa ga župan na način, ki ga določa statut občine.

Župan pa mora sklicati zbor, če je tako določeno z zakonom ali statutom občine ali če to zahteva najmanj 5 % volivcev občini oz. njenem posameznem delu. (obligatorni sklic). Statut občine določi način vložitve zahteve in postopek odločanja o sklicu zbora občanov, če sklic zahtevajo volivci. Župan pa lahko skliče zbor občanov na svojo lastno pobudo, na pobudo občinskega sveta ali ožjega dela občine. (fakultativni sklic)

Statuti občin določijo število volivcev, ki morajo sodelovati na zboru, da so stališča, predlogi, pobude in mnenja ali odločitve veljavno sprejete, predpišejo pa tudi kako ti zavezujejo občinske organe. Zakon o lokalni samoupravi je občinskim statutom prepustil tudi ureditev drugih vprašanj, pomembnih za izvedbo zbora občanov ter za uveljavljanje njihovih stališč, predlogov, pobud, mnenj in odločitev.

33.RAZMERJE MED DZ IN PREDSEDNIKOM REPUBLIKE:

Iz položaja šefa države v parlamentarnem sistemu izhaja, da sta parlament in šef države v parlamentarnem sistemu dokaj ločena in drug na drugega nimata vpliva. Parlament na izvajanju funkcije šefa države nima vpliva, ta pa mu ni politično odgovoren. Edina možnost parlamenta, da uveljavi odgovornost šefa države je obtožba ali impeachment. Šef države je v parlamentarnem sistemu stabilni del izvršilne veje oblasti. Šef države pa praviloma ne more vplivati na položaj in izvajanja funkcij parlamenta, čeprav ima v nekaterih ureditvah pravico suspenzivnega veta na uveljavitev zakonov, ki jih sprejme parlament. Pač pa ima praviloma druge neposredne načine vpliva na delovanje parlamenta. Gre zlasti za pravico, da sklicuje in razpušča parlament ter razpisuje volitve članov parlamenta. Šef države ima redkeje pravico

sklicevati redna zasedanja parlamenta, pač pa praviloma sklicuje parlament na izredno zasedanje. Posledica pravice šefa države, da razpusti parlament, je razpis predčasnih volitev, ki jih on razpiše. Vlada mora, če izgubi podporo parlamenta, odstopiti, lahko pa od šefa države zahteva, da razpusti parlament. V parlamentarnem sistemu mandatarja za sestavo vlade imenuje šef države in s tem neposredno vpliva na delovanje parlamenta. Šef države ima pooblastilo države, da v izrednih razmerah, ko se parlament ne more sestati, sprejema tako imenovane uredbe v sili z zakonsko močjo. Šef države v parlamentarnem sistemu praviloma imenuje tudi visoke državne funkcionarje, včasih sam, včasih v sodelovanju s parlamentom. Gre zlasti za ustavne sodnike, sodnike in visoko upravne funkcionarje. Parlament ima manjši vpliv na predsednika predvsem zato, ker je izvoljen na neposrednih volitvah. Tudi v naši ureditvi predsednik Republike razpisuje redne in predčasne volitve v DZ. Nima pa pravice do sklicevanja rednih kot tudi izrednih zasedanj DZ. Redna in izredna zasedanja sklicuje predsednik DZ, predsednik Republike pa lahko samo zahteva sklic izrednega zasedanja. Prav tako lahko v naši ureditvi predsednik razpusti DZ pred potekom mandatne dobe, vendar je pri tem z ustavo zelo omejen. Razpusti ga lahko samo v primeru, ko ne pride do izvolitve predsednika vlade v DZ, ali pa če vladi ni izglasovana zaupnica, v 30 dneh pa ni niti predsedniku vlade ponovno izglasovana zaupnica. Če predsednik razpusti DZ, mora tudi razpisati predčasne volitve.

Predsednik Republike ima pravico izdajati uredbe z zakonsko močjo v času izrednega stanja ali vojne. Glede večine visokih funkcionarjev ima pri nas predsednik republike predlagalno funkcijo. Tako lahko predlaga DZ v potrditev: sodnike ustavnega sodišča, 5 članov sodnega sveta in varuha človekovih pravic ter v imenovanje člane računskega sodišča.

V našem sistemu predsednik nima pravice suspenzivnega veta.

Ustava pa zagotavlja predsedniku neposreden vpliv na postopek ratifikacije mednarodnih pogodb. Predsednik Republike lahko predlaga ustavnemu sodišču, da izreče svoje mnenje o skladnosti mednarodne pogodbe z ustavo. Poleg tega izdaja listine o ratifikaciji.

Edino dejanje predsednika republike na katerega lahko vpliva državni svet je razglasitev zakona. Po 91. členu namreč predsednik republike razglasi zakon v 8 dneh po njegovem sprejemu v DZ, razen če DS v roku 7 dni po sprejemu zakona ne vloži suspenzivnega veta.

34.KONKRETNA KONTROLA USTAVNOSTI :

Kontrola ustavnosti je lahko konkretna ali abstraktna. V sistemu konkretne kontrole se ustavnost pravnega akta ocenjuje takrat, ko ga je potrebno uporabiti v konkretnem sporu. V difuznem sistemu rešuje to vprašanje sodišče samo, v koncentriranem sistemu pa mora o njem najprej odločiti ustavno sodišče.

35.NAČINI KANDIDIRANJA NA VOLITVAH OBČINSKEGA SVETA :

Najpomembnejšo vlogo pri kandidiranju imajo zagotovo politične stranke. Izbira volivcev se tudi tu omejuje predvsem na izbiro med političnimi strankami. Kandidate in liste kandidatov določijo politične stranke v občini in volivci v volilni enoti. Kandidate za člane občinskega sveta, predstavnike italijanske in madžarske narodne skupnosti določijo volivci- pripadniki narodne skupnosti. Kandidate za člane občinskega sveta-predstavnike romske skupnosti določijo volivci- pripadniki te skupnosti.

Vsaka politična stranka v občini lahko določi kandidate oz. liste kandidatov za člane občinskega sveta v vsaki volilni enoti. Pri določanju kandidatov oz. list kandidatov smejo sodelovati samo člani stranke, ki imajo volilno pravico in stalno prebivališče v občini.

Kandidate oz. liste kandidatov določijo s tajnim glasovanjem.

Kandidatura oz. lista kandidatov politične stranke mora biti podprta s podpisi najmanj 30 podpisov volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti, če pa ima občina manj kot 500 prebivalcev pa je 15 podpisov dovolj.

Volivci lahko določajo kandidate oz. liste kandidatov s podpisovanjem ali na zborih volivcev. Kandidate oz. listo kandidatov v posamezni volilni enoti določi skupina 30 volivcev oz. če ima občina manj kot 500 prebivalcev pa skupina 15 volivcev.

Za kandidate zborov volivcev so izbrani tisti kandidate, za katere je na vseh zborih volivcev v volilni enoti glasovalo najmanj toliko volivcev, kolikor jih je potrebnih za določitev kandidatov s podpisovanjem.

36. INTERPELACIJA O DELU VLADE :

Najmanj 10 poslancev lahko v DZ sproži interpelacijo o delu vlade ali posameznega ministra. Če po razpravi o interpelaciji večina vseh poslancev izreče nezaupnico vladi ali posameznemu ministru, DZ vlado ali ministre razreši.

Po interpelaciji večina vseh poslancev izreče nezaupnico vladi le tako, da na predlog najmanj 10 poslancev izvoli novega predsednika vlade. Kolikor torej predlagatelj interpelacije predlaga tudi, da se vladi izreče nezaupnica, mora predlagati tudi izvolitev novega predsednika vlade. To seveda ne velja, če govorimo o interpelaciji o delu posameznega ministra.

Interpelacija se mora vložiti pisno in v njej mora biti jasno postavljeno in obrazloženo vprašanje, ki je njen predmet. Z odgovorom vlade ali ministra morajo biti takoj seznanjeni poslanci. Pred razpravo o interpelaciji ima predstavnik poslancev, ki so jo vložili, pravico obrazložiti interpelacijo. Tudi predsednik vlade ali minister ima po poslovniku pravico na kratko obrazložiti svoj odgovor na interpelacijo, in to pisno ali ustno. Interpelacija se lahko konča na dva načina :

- Lahko se konča s sklepom s katerim se oceni delo vlade ali posameznega ministra. Tak sklep lahko predložijo bodisi poslanci, i so vložili interpelacijo, bodisi druga skupina desetih poslancev.
- Z izglasovano nezaupnico. (konstruktivna nezaupnica)

37.SISTEM RAZDELITVE MANDATOV ZA VOLITVE POSLANCEV DZ LETA 2000 :

S spremembo ustave iz leta 2000 je volilni sistem določen v ustavi in sicer kot sorazmerni (proporcionalni) sistem. Razdelitev mandatov po drugem delu ustavnega zakona je v visoko stopnji proporcionalna. Volilni sistem je že prej določal prag za vstop v DZ, ki ga ju ustavni zakon nekoliko dvignil (s 3 na 4 %). Mandati se delijo na dveh na dveh ravneh in sicer v volilni enoti ter na ravni celotne države. V volilni enoti se mandati delijo na podlagi volilnega količnika. Uporabljen je Droopov količnik, to je zmanjšani količnik, ki se izračuna tako, da se skupno število glasov volivcev deli s številom poslancev v volilni enoti, povečanim za enega (torej 12), čemur se doda še 1. Posledica te novosti je, da je za podelitev mandata že v volilni enoti potrebno manjše število glasov kot prej, zaradi česar se v volilnih enotah podeli več mandatov. Vsi glasovi, ki so bili doseženi v volilnih enotah se upoštevajo pri delitvi na ravni države. Mandati, ki niso bili razdeljeni v volilnih enotah, se torej razdelijo na ravni države. Pri tej delitvi se upoštevajo vse liste kandidatov razen tiste, ki so bile vložene samo v eni volilni enoti in liste kandidatov, ki glede na volilni izid v celotnem volilnem sistemu ne bi dosegle volilnega praga; torej dobile 4% glasov. Pri delitvi na ravni celotne države se mandati delijo na podlagi d'Hontovega sistema. Pri tem se po novi ureditvi upoštevajo vsi glasovi, ki jih je pridobila kandidatna lista oz. politična stranka in ne samo ostanki glasov, kot je to veljalo po prejšnji ureditvi. Pri tej delitvi se kandidatnim listam dodeli toliko poslanskih mandatov, kolikor znaša razlika med številom mandatov, ki bi jim pripadli na podlagi vseh glasov zanje na ravni države, ki so jih dobile že pri prvi delitvi. Mandati, ki jih pridobijo liste pri delitvi na ravni države, se dodelijo tem listam v tistih volilnih enotah, kjer imajo te liste največje ostanke glasov v razmerju do količnika v volilni enoti. Lista kandidatov, ki je pri delitvi na

državni ravni dobila določeno število mandatov, dobi torej poslanske mandate v tistih enotah, v katerih je imela relativno največjo podporo.

Personalizacija volitev se zagotavlja s tem, da so z liste kandidatov izvoljeni tisti kandidati, ki so imeli največji delež glasov v skupnem številu glasov v volilnih okrajih, v katerih so nastopili.

38. PROCESNA IMUNITETA POSLANCEV DZ :

Procesna imuniteta pod določenimi pogoji varuje poslanca pred odvzemom svobode in kazenskim postopkom za storjena kazniva dejanja, ki niso neposredno povezana z opravljanjem poslanske funkcije. Ta imuniteta pomeni jamstvo za poslanca, da mu brez dovoljenja predstaviškega telesa, katerega član je, praviloma ne more biti odvzeta prostost, niti zoper njega sprožen kazenski postopek.

- Poslanec ne sme biti priprt niti se zoper njega, če se sklicuje na imuniteto, ne sme začeti kazenski postopek brez dovoljenja DZ, razen če je bil zaloten pri kaznivem dejanju, za katerega je predpisana kazen **NAD** pet let zapora. Državni zbor lahko prizna imuniteto tudi poslancu, ki se nanjo ni skliceval ali, ki je bil zaloten pri kaznivem dejanju za katerega je predpisana kazen nad 5 let.
- Pristojni državno organ mora, preden poslanca, ki se sklicuje na imuniteto, pripre ali začne proti njemu kazenski postopek, za to dobiti dovoljenje DZ.
- Državni zbor poslancu imunitete ne more vzeti lahko mu jo sam prizna ali pa tudi ne.
- Če se poslanec ne sklicuje na imuniteto je lahko priprt in se sme zoper njega začeti kazenski postopek. Pristojni državni organ je dolžan o priporu poslanca ali o začetku kazenskega postopka obvestiti DZ.

Poslovnik DZ je določil, da uživa poslanec imuniteto od potrditve do prenehanje mandata.

39.PREMOŽENJE IN FINANCIRANJE OBČINE :

Lokalne skupnosti predpisujejo davke in druge dajatve le ob pogojih, ki jih določata ustava in zakon, brez zakonske podlage torej lokalne skupnosti ne smejo predpisovati davkov in ostalih dajatev. Zakon o lokalni samoupravi določa, da pripadajo občini davki od premoženja, na dediščine in darila, na dobitke od iger na srečo, na promet nepremičnin, del prihodkov od dohodnine. Država je dolžna občini zagotoviti dodatna sredstva za financiranje nalog, ki jih prenese v opravljanje občini.

Pomemben vir financiranja države in lokalnih skupnosti so tudi krediti. Občina se prav tako lahko zadolži pod pogoji, ki jih določa zakon.

Država in lokalne skupnosti pridobivajo sredstva za svoje delo tudi s prihodki od lastnega premoženja. Lokalna skupnost tako pridobiva dohodke od zakupnin in najemnin za občinska zemljišča in objekte, od vlaganj kapitala, od vrednostnih papirjev in drugih pravic in rent, dobička javnih podjetij in koncesij.

40.NAČIN ODLOČANJA DRŽAVNEGA ZBORA :

Državni zbor praviloma sprejema svoje odločitve z večino opredeljenih glasov, torej glasov, ki so bili izrecno dani za odločitev, pri čemer se ne upoštevajo poslanci, ki so se glasovanja vzdržali. To velja za vse primere, razen kadar je z ustavo zahtevana zahtevnejša večina. Za nekatere odločitve je zahtevana določena drugačna večina, in sicer večina glasov vseh poslancev (absolutna navadna večina), dve tretjini glasov vseh navzočih poslancev (relativna kvalificirana večina) in dve tretjini vseh poslancev (absolutna kvalificirana večina). Tako se na primer predsednik vlade voli z večino vseh poslancev, z enako večino se pri ponovnem odločanju sprejema vsak zakon, za katerega DS zahteva, da DZ o njem ponovno odloča, z 2/3 večino navzočih poslancev se sprejemata poslovnik DZ in zakon o referendumu, zakon o

volitvah v DZ pa celo z 2/3 večino vseh poslancev. Z 2/3 večino sprejme DZ tudi akt o spremembi ustave.

Odločitve se sprejemajo z glasovanjem, in sicer na 3 načine:

- Z uporabe glasovalne naprave
- Z dvigovanjem roku
- S poimenskim izrekanjem

Tajno se glasuje samo pri nekaterih volitvah; npr.: predsednika vlade, predsednika in podpredsednika DZ in pri nekaterih občutljivejših odločitvah, kot so glasovanje o nezaupnici, obtožbi predsednika, pri odločanju o zaupnici. Pri tajnem glasovanju se glasuje po posebej določenem volilnem postopku z glasovnicami in z uporabo glasovalne skrinjice ter na način, ki zagotavlja tajnost glasovanja.

41. TEMELJNE RAZLIKE MED PREJŠNIM IN LETA SPREMENJENIM SISTEMOM RAZDELITVE MANDATOV NA VOLITVAH V DZ :

PRED 2000	LETO 2000
V ustavi ni določila glede načina delitev mandatov	V ustavi je določen sistem volitev in sicer proporcionalni
Volilni prag 3%	Volilni prag 4%
Na ravni volilne enote se je uporabljal Harejev volilni količnik	Na ravni volilne enote se uporablja Droopov količnik
Na ravni volilne države se upoštevajo samo ostanki glasov	Razdelitev mandatov na ravni celotne države na podlagi d'Hontovega sistema, Na ravni države se upoštevajo vsi glasovi

42. NAMEN IN PREDMET PARLAMENTARNE PREISKAVE :

Namen parlamentarne preiskave je raziskati nepravilnosti (kršitve, nedopustno ravnanje, zlorabo pooblastil ali javnih funkcij,...), ki jih povzročijo nosilci javnih funkcij ali javnih pooblastil. Parlamentarna preiskava se lahko odredi le o zadevah javnega pomena, torej o tistih zadevah, ki imajo politični pomen. Preiskava v zadevah javnega pomena je namenjena ugotovitvi in oceni dejanskega stanja, ki je lahko podlaga za:

- O politični odgovornosti nosilcev javnih funkcij
- Za spremembo zakonodaje na določenem področju
- Za druge odločitve iz pristojnosti DZ

Nepravilnosti, ki jih preiskujejo, morajo imeti pomen za splošni interes (z njimi morajo biti kršena ustava, zakoni ali drugi predpisi ali pa so zoper ustavne norme) in zadevajo ravnanje nosilcev javnih pooblastil. Predmet preiskave ne morejo biti zadeva iz redne pristojnosti sodišč. Morebitna med preiskavo odkrita dejanja ali ravnanja, ki spadajo v pristojnost sodišč, se odstopijo v nadaljnje obravnavanje pristojnim državnim organom. Če pa v neki zadevi teče kazenski postopek, to ni ovira, da ne bi bila o njej izvedena tudi parlamentarna preiskava, vendar le v okviru pristojnosti državnega zbora.

43. UPRAVNO SODSTVO V SLOVENIJI :

V naši dosedanji ureditvi je funkcijo upravnosodne kontrole v celoti opravljalo vrhovno sodišče Republike Slovenije, ki je v upravnem sporu odločalo na prvi in zadnji stopnji. Sedaj ureja upravno sodstvo zakon o upravnem sporu, ki poleg postopka upravnega spora ureja tudi upravno sodstvo. Upravni spor je postopek, v katerem se izvaja upravnosodna kontrola, torej

kontrola nad delom uprave. Tako tudi zakon določa, da se v upravnem sporu odloča o zakonitosti dokončnih posamičnih aktov, ki jih dajo državni organi, organi lokalnih skupnosti in druge osebe, ki so nosilci javnih pooblastil. Upravno sodišče pa odloča v upravnem sporu tudi o zakonitosti posamičnih aktov in dejanj, s katerimi se posega v ustavne pravice posameznika, če ni zagotovljeno drugo varstvo. Upravno sodstvo v upravnem sporu torej nadzoruje zakonitost delovanja vseh tistih subjektov, ki odločajo o pravicah in dolžnostih posameznika v okviru izvajanja upravne oblasti.

V upravnem sporu odločata dve sodišči, in sicer Upravno sodišče in Vrhovno sodišče. Na prvi stopnji sodi v upravnem sporu praviloma Upravno sodišče, ki ima zato po zakonu generalno pristojnost v teh zadevah, v nekaterih najpomembnejših zadevah pa sodi na prvi stopnji Vrhovno sodišče. Gre zlasti za zadeve, ki se nanašajo na varstvo volilne pravice pri volitvah temeljnih državnih organov. Poleg tega je Vrhovno sodišče tudi pooblaščen, da odloča o sporu o pristojnosti med upravnim in drugim sodiščem. Vrhovno sodišče je tudi instančni organ v tem postopku, saj sodi o pritožbah in drugih pravnih sredstvih zoper odločbe izdane v upravnem sporu na prvi stopnji.

44.SODNIŠKA IMUNITETA (sodnikov rednih sodišč) :

Sodniška imuniteta varuje neodvisnost sodniške funkcije in samostojnost sodišč. Nikogar, ki sodeluje pri sojenju, ni mogoče klicati na odgovornost za mnenje, i ga je dal pri odločanju v sodišču. Sodnik ne sme biti priprt. Niti ne sme biti pred brez dovoljenja državnega zbora zoper njega začet kazenski postopek, če je osumljen kaznivega dejanja pri opravljanju sodniške funkcije.

Imuniteta sodnikov je zgolj poklicna, s tem da je v prvem primeru absolutna in ter priznana vsakemu, ki sodeluje pri sojenju, v drugem primeru pa je procesna in relativna ter priznana le sodnikom. Za razliko od imunitete poslancev, državnih svetnikov in sodnikov ustavnega sodišča sodnikom ni priznana nepoklicna imuniteta.

45.POSTOPEK PRED EVROPSKIM SODIŠČEM ZA ČLOVEKOVE PRAVICE :

Postopek pred sodiščem se lahko uvede na :

- Zahtevo posameznika, nevladne org. ali skupine posameznikov, ki trdijo, da so države pogodbenice kršile njihove konvencijske pravice (posamezne zahteve za obravnavo)
- Podlagi obvestila države pogodbenice o domnevni kršitvi konvencijskih določil, ki bi jih po njenem mnenju lahko pripisali drugi državi podpisnici (meddržavne zadeve)
- Zahtevo Odbora ministrov za izdajo svetovalnega mnenja o pravnih vprašanjih v zvezi z razlago konvencije in njenih protokolov (svetovalna mnenja)

Po vložitvi zahteve oz. pritožbe posameznika, nevladne org. ali skupine posameznikov mora sodišče najprej ugotoviti ali je ta sprejemljiva oz. ali so podane procesne predpostavke. Sodišče sme pritožbo obravnavati šele potem, ko so bila izčrpana vsa notranja pravna sredstva v skladu s splošno priznanimi pravili mednarodnega prava in to v 6 mesecih od dne, ko je bila sprejeta dokončna odločitev po notranjem pravu. Pritožba ni dopustna, če :

- Je anonimna
- Pomeni zlorabo pravico do pritožbe
- Je v bistvu ista kot pritožba, ki jo je sodišče že obravnavalo ali ki je že v drugem postopku mednarodne preiskave in ne vsebuje novih dejstev
- Ni v skladu s pravili konvencije
- Je očitno neutemeljena.

Vprašanje dopustnosti pritožbe presoja odbor treh sodnikov, ki lahko odločbo, da pritožba ni dopustna. Odločitev morajo sprejeti soglasno, v nasprotnem odloči senat sedmih sodnikov.

Po odločitvi, da je pritožba dopustna, o njeni utemeljenosti odloči senat sedmih sodnikov. Država podpisnica, katere državljan je vložil zahtevo za obravnavo, ima pravico predložiti pisne pripombe in sodelovati pri zaslišanju. Sodišče lahko v katerikoli fazi postopka zavrne zahtevo za obravnavo, za katero meni, da je nesprejemljiva. Če pa je sprejemljiva, sodišče nadaljuje preiskavo zadeve in pomaga doseči prijateljsko poravnavo. Ob kršitvi konvencije ali njenih protokolov lahko sodišče oškodovani stranki prizna pravično zadoščenje. Sodba senata je dokončna, razen, če stranka v treh mesecih predloži v ponovno obravnavo velikemu senatu. Če zbor 5 sodnikov sprejme zahtevo za ponovno obravnavo, se o zadevi izreče veliki senat. Države pogodbenice so dolžne spoštovati sodbo sodišča v vsaki zadevi, v kateri nastopajo kot stranke, njeno izvršitev pa nadzoruje Odbor ministrov.

O sprejemljivosti ter argumentih za ali proti obravnavi meddržavnih zahtevkov odloči senat, zadevo pa obravnava in o njej odloči veliki senat.

Sodišče lahko na zahtevo Odbora ministrov daje svetovalna mnenja o pravnih vprašanjih v zvezi z razlago konvencije in njenih protokolov. Takšna mnenja ne smejo obravnavati, ki so povezana z vsebino ali obsegom pravic ter svoboščin, navedenih v konvenciji, in drugih vprašanj, ki bi jih lahko obravnavalo sodišče ali Odbor ministrov v zvezi s kakšnim postopkom, sproženim v skladu s konvencijo. Odločitev Odbora ministrov, da zahteva svetovalno mnenje sodišča mora biti sprejeta z večino glasov predstavnikov, ki so upravičeni, da zasedajo v Odboru ministrov. Svetovalna mnenja daje veliki senat.

47. NAČINI KANDIDIRANJA NA VOLITVAH V DZ :

Kandidiranje je 1. faza volilnega postopka, navadno so za kandidiranje določeni različni pogoji. V postopku kandidiranja je najpomembnejše vlaganje kandidaturne listice.

Po naši volilni zakonodaji lahko kandidate predlagajo politične stranke ali volivci.

Politična stranka lahko določi kandidate na 3 načine :

- Vloži liste kandidatov v vseh volilnih enotah, če jo s podpisi podprejo najmanj 3 poslanci DZ. Ta način daje prednost tako imenovanim parlamentarnim strankam, torej strankam, ki so na prejšnjih volitvah prišle v parlament.
- Če politična stranka ne dobi podpisov 3 poslancev ali če se ne odloči za takšen način kandidiranja, lahko vloži kandidatno listo v vsaki volilni enoti posebej. V tem primeru mora vsaka posamična lista kandidatov v vsaki volilni enoti izpolnjevati z zakonom določene pogoje, in sicer morajo listo določiti člani politične stranke, ki imajo volilno pravico in stalno prebivališče v volilni enoti. Poleg tega mora biti lista podprta tudi s podpisi najmanj 50 volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti.
- Tretji način kandidiranja z strani politične stranke je mogoč na podpori samih volivcev, kar pomeni, da listo določijo sami volivci. V tem primeru mora listo podpreti najmanj 100 volivcev, ki imajo volilno pravico in stalno prebivališče v volilni enoti. Tak način kandidiranja je mogoč samo v posamični volilni enoti.

Politična stranka sicer določa kandidate po postopku, ki ga uredi z lastnimi pravili, vendar zakon izrecno določa, da se mora lista določiti s tajnim glasovanjem.

Za vsako kandidaturo je potrebno pisno soglasje kandidata. Ko pa je soglasje kandidata dano, je po izrecni določbi nepreklicno.

Lista kandidatov se vloži pri volilni komisiji volilne enote, in sicer najkasneje 25. dan pred dnevom glasovanja.

Zakonitost kandidacijskega postopka in kandidaturne listice je odločilna za zakonitost nadaljnjega postopka volitev. Zato imajo volilne komisije zahtevno nalogo, da ugotovijo ali so predložene kandidature zakonite, kajti drugače ne smejo več sodelovati v nadaljnjem postopku. Volilna komisija lahko listo sprejme ali zavrne. Zavrne jo lahko iz formalnih ali vsebinskih razlogov.

47. RAZDELITEV MANDATOV NA VOLITVAH OBČINSKIH SVETOV :

Po naši ureditvi se mandati pri lokalnih volitvah delijo tako po večinski kot tudi po proporcionalnem načelu. Zakon o lokalnih volitvah predvideva večinski sistem za občine z manjšim številom članov občinskega sveta (pod 12), ter proporcionalni sistem za občine z večjim številom članov občinskega sveta (več kot 12). Člani občinskega sveta- predstavniki italijanske oz. madžarske narodnosti in člani občinskega sveta- predstavniki romske skupnosti pa se – glede na manjše število predstavnikov v občinskem svetu, v vsakem primeru volijo po večinskem sistemu.

Pri večinskih volitvah se glasuje o posameznih kandidatih. V okviru proporcionalnih volitev pa je pravilo glasovanje o listah kandidatov. Vendar pa je določena stopnja vpliva volivcev s preferenčnim glasovanjem, ki pa se upošteva le pri tistih kandidatih na kandidatni listi, ki so dobili preferenčne glasove večine volivcev, ki so glasovali za listo.

Pri večinskih volitvah je izvoljen oz. so izvoljeni tisti kandidati, ki so dobili največ glasov. Po proporcionalnem sistemu pa se mandati razdelijo listam na podlagi d'Hontovega sistema. Če pa se člani občinskega sveta volijo po proporcionalnem načelu v več volilnih enotah, se mandati dodeljujejo listam kandidatov na dveh ravneh : na ravni volilne enote in na ravno občine. Na ravni volilne enote se mandati dodelijo listam kandidatov po navadnem Harejevem količniku. Mandat, ki niso bili razdeljeni na ravno volilnih enot, se razdelijo na ravni občine z D' hontovim sistemom, ki je nekoliko drugače uporabljen kot na državnih volitvah. Pri uporabi tega sistema se namreč upoštevajo vsi glasovi v občini in ne samo ostanki. Pri tem pa so namreč izločene tiste liste, ki jim po teh količnikih ne bi pripadli trije mandati, obdržijo pa mandate, ki so jih dobile pri prvi delitvi v volilnih enotah. Preostalim listam se tako dodelijo preostali mandati. Z liste kandidatov je izvoljenih toliko kandidatov, kolikor mandatov je dobila lista. Izvoljeni so kandidati po vrstnem redu na listi, razen če le ta ni bil spremenjen zaradi preferenčnega glasovanja.

48. RAZMERJE MED DZ IN USTAVNIM SODIŠČEM :

Državni zbor voli vse ustavne sodnike, in sicer na predlog predsednika republike. Sicer pa je razmerje med DZ in ustavnim sodiščem zlasti v tem, da DZ sprejema zakone, katerih skladnost z ustavo presoja ustavno sodišče. Poleg tega DZ z zakonom ureja pomembna vprašanja položaja in delovanja ustavnega sodišča in položaj sodnikov ustavnega sodišča. Zakon določa tudi, da sredstva za delo ustavnega sodišča določi DZ v okviru državnega proračuna, vendar na predlog samega ustavnega sodišča, ki tudi samo odloča o porabi teh sredstev. DZ tudi odločilno vpliva na kadrovsko sestavo ustavnega sodišča, saj po ustavi ustavne sodnike voli DZ, na predlog predsednika republike.

Ustavno sodišče pa v okviru svojih pristojnosti pomembno vpliva na delo DZ, saj je ta dolžan upoštevati in izvajati odločitve ustavnega sodišča. To je pristojno razveljaviti zakone, ki jih sprejme DZ, druge splošne akte DZ pa odpraviti ali razveljaviti. V postopku ratifikacije pa je DZ vezan na mnenje ustavnega sodišča o njeni skladnosti z ustavo. Poleg tega ustavno sodišče v okviru svojih pristojnosti razsoja med DZ ter drugimi organi in skupnostmi.

Ustavno sodišče tudi odloča o pritožbi zoper odločitve DZ o potrditvi poslanskih mandatov. Razmerje med DZ in ustavnim sodiščem ureja poslovnik DZ. Poslovnik tudi posebej ureja obtožbe predsednika republike, vlade in ministrov pred ustavnim sodiščem.

Državni zbor je eden od predlagateljev postopka pred ustavnim sodiščem za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov. Sklep o tem lahko predlaga vsak poslanec ali delovno telo zbora. Takega postopka pa DZ ne more začeti v zvezi z zakonom ali drugim splošnim aktom, ki ga je sam sprejel. Pač pa je lahko udeleženec v postopku za oceno ustavnosti in zakonitosti akta, ki ga je sam sprejel.

49. VOLILNI SISTEM ENEGA PRENOSLJIVEGA GLASU :

Sistem enega prenosljivega glasu pa spada med proporcionalni sistem. Na podlagi glasovanja enega prenosljivega glasu je mogoče doseči proporcionalne učinke tudi pri glasovanju o posameznih kandidatih. Volivci glasujejo tako, da označijo prednostni vrstni red kandidatov, pri čemer pa ni pomembno, da to storijo pri vseh kandidatih. Bistvo tega sistema je, da se neporabljeni glasovi izvoljenega kandidata dodelijo drugim kandidatom po vrstnem redu dobljenih glasov. V teoriji je ta sistem zelo cenjen, ker ne pozna izgubljenega glasu in zelo jasno izraža voljo volivcev. Poleg tega pa zmanjšuje vpliv političnih strank na volitve, ker lahko volivci glasujejo za kandidate različnih strank. Ker je zelo zapleten ga za državne volitve bolj redko uporabljajo.

50. DELOVNA TELESNA IN POSLANSKE SKUPINE DZ :

Pri uresničevanju funkcij parlamenta imajo pomembno vlogo parlamentarni odbori in komisije, ker omogočajo lažje in bolj pretehtano odločanje v parlamentu.

Odbori in komisije so sestavljeni iz samih poslancev. Naloga odborov in komisij je predvsem, da pred vsako odločitvijo v parlamentu preučijo vsako zadevo, o kateri odloča parlament, zavzamejo o njej stališče, dajejo pripombe in usmeritve, kar vse pomaga poslancem k odločitvi.

Delovna telesa so ustanovljena za spremljanje stanja na posameznih področjih. O svojih stališčih in predlogih delovna telesa sproti dajejo poročila DZ. To velja za tako imenovano matično telo, to je tisto delovno telo, na katerega področje sodi obravnavana zadeva.

DZ ima 2 vrsti delovnih teles : odbore in komisije. Odbori opravljajo tipične naloge parlamentarnih odborov, medtem ko komisije opravljajo naloge, ki so potrebne predvsem za konstituiranje in poslovanje DZ ter za opravljanje nekaterih posebnih nalog. Primeri komisij : mandatno-volilna komisija, komisija za poslovanje, komisija za narodne skupnosti, komisija za nadzor proračuna in drugih javnih financ ter komisija za nadzor nad delom varnostnih in obveščevalnih služb, komisija za peticije, komisija za lokalno samoupravo, ..

Odbori so praviloma stalni, in to praviloma za enaka področja, za katera so v vladi ustanovljena ministrstva, lahko pa DZ ustanovi tudi odbore za posebne naloge.

V sodobnih parlamentih pa imajo odločilno vlogo politične stranke. Stališča poslancev do posameznih vprašanj, ki se obravnavajo v parlamentu, so izredno pomembna za njegovo delo. Zato so začele nastajati poslanske skupine. Poslansko skupino lahko ustanovijo najmanj 3 poslanci. Poslanske skupine imajo pomembno vlogo v delovanju DZ, saj vodje poslanskih skupin sodelujejo v kolegije predsednika DZ pri organiziranju dela DZ, pri pripravah sej, v zakonodajnem postopku in pri drugih zadevah, ki se nanašajo na delovanje DZ.

51. UPRAVNA SODIŠČA :

V naši dosedanji ureditvi je funkcijo upravnosodne kontrole v celoti opravljal vrhovno sodišče Republike Slovenije, ki je v upravnem sporu odločalo na prvi in zadnji stopnji. Sedaj ureja upravno sodstvo zakon o upravnem sporu, ki poleg postopka upravnega spora ureja tudi upravno sodstvo. Upravni spor je postopek, v katerem se izvaja upravnosodna kontrola, torej kontrola nad delom uprave. Tako tudi zakon določa, da se v upravnem sporu odloča o zakonitosti dokončnih posamičnih aktov, ki jih dajo državni organi, organi lokalnih skupnosti in druge osebe, ki so nosilci javnih pooblastil. Upravno sodišče pa odloča v upravnem sporu tudi o zakonitosti posamičnih aktov in dejanj, s katerimi se posega v ustavne pravice posameznika, če ni zagotovljeno drugo varstvo. Upravno sodstvo v upravnem sporu torej nadzoruje zakonitost delovanja vseh tistih subjektov, ki odločajo o pravicah in dolžnostih posameznika v okviru izvajanja upravne oblasti.

V upravnem sporu odločata dve sodišči, in sicer Upravno sodišče in Vrhovno sodišče. Na prvi stopnji sodi v upravnem sporu praviloma Upravno sodišče, ki ima zato po zakonu generalno pristojnost v teh zadevah, v nekaterih najpomembnejših zadevah pa sodi na prvi stopnji

Vrhovno sodišče. Gre zlasti za zadeve, ki se nanašajo na varstvo volilne pravice pri volitvah temeljnih državnih organov. Poleg tega je Vrhovno sodišče tudi pooblaščen, da odloča o sporu o pristojnosti med upravnim in drugim sodiščem. Vrhovno sodišče je tudi instančni organ v tem postopku, saj sodi o pritožbah in drugih pravnih sredstvih zoper odločbe izdane v upravnem sporu na prvi stopnji.

52.VPRAŠANJE DVODOMNOSTI SLOVENSKEGA PARLAMENTA :

V naši ureditvi opravlja DZ vlogo splošnega predstavniškega telesa, torej državnega organa, ki predstavlja vse ljudstvo in temelji na načelu ljudske suverenosti. Poleg DZ pa je ustava uvedla tudi državni svet kot organ, ki zastopa posebne družbene interese oz. interesne skupine. Položaj in funkcije teh dveh organov so dokaj različni. Zakonodajno funkcijo in druge funkcije sodobnega parlamenta opravlja DZ, DS pa ima nekatera z ustavo določena pooblastila na področju zakonodajne funkcije in delno na področju nadzorstvene funkcije DZ. Položaj, ki ga ima DS po novi slovenski ustavi, torej očitni ne ustreza pojmu popolne dvodomnosti. DS namreč ne sprejema zakonov, temveč ima zelo omejen vpliv na izvajanje zakonodajne funkcije, ki jo sicer opravlja DZ: Prav tako ni v nobenem razmerju do vlade, kar je sicer ena temeljnih značilnosti parlamenta. S tega vidika je mogoče šteti DS za drugi dom parlamenta samo v najširšem pomenu, po temeljni ustavni zamisli pa bolj za telo, ki obstaja in deluje ob parlamentu. Ustavodajalec namreč ni izrecno opredelil DS kot del parlamenta, kar bi sicer kazalo, da bi parlament sestavljala 2 domova-DZ in DS-temveč je opredelil DS kot poseben organ s svojimi posebnimi funkcijami, položaj in funkcije pa je dodelil samo DZ. Po drugi strani pa ima DS tako močna pooblastila, da presegajo pooblastila marsikaterega doma v sodobnih parlamentih, kar ga s funkcionalnega vidika uvršča med podobne druge domove sodobnih parlamentov. Z vidika ustavnopravne teorije se državni organ s tolikšnimi pristojnostmi šteje za drugi dom predstavniškega telesa v sistemu nepopolne dvodomnosti.

53. PRISTOJNOSTI PREDSEDNIKA REPUBLIKE V RAZMERJU DO DZ :

Šef države je v parlamentarnem sistemu stabilni del izvršilne veje oblasti. Šef države pa praviloma ne more vplivati na položaj in izvajanja funkcij parlamenta, čeprav ima v nekaterih ureditvah pravico suspenzivnega veta na uveljavitev zakonov, ki jih sprejme parlament. Pač pa ima praviloma druge neposredne načine vpliva na delovanje parlamenta. Gre zlasti za pravico, da sklicuje in razpušča parlament ter razpisuje volitve članov parlamenta. Šef države ima redkeje pravico sklicevati redna zasedanja parlamenta, pač pa praviloma sklicuje parlament na izredno zasedanje. Posledica pravice šefa države, da razpusti parlament, je razpis predčasnih volitev, ki jih on razpiše. Vlada mora, če izgubi podporo parlamenta, odstopiti, lahko pa od šefa države zahteva, da razpusti parlament. V parlamentarnem sistemu mandatarja za sestavo vlade imenuje šef države in s tem neposredno vpliva na delovanje parlamenta. Šef države ima pooblastilo države, da v izrednih razmerah, ko se parlament ne more sestati, sprejema tako imenovane uredbe v sili z zakonsko močjo. Šef države v parlamentarnem sistemu praviloma imenuje tudi visoke državne funkcionarje, včasih sam, včasih v sodelovanju s parlamentom. Gre zlasti za ustavne sodnike, sodnike in visoko upravne funkcionarje. Parlament ima manjši vpliv na predsednika predvsem zato, ker je izvoljen na neposrednih volitvah. Tudi v naši ureditvi predsednik Republike razpisuje redne in predčasne volitve v DZ. Nima pa pravice do sklicevanja rednih kot tudi izrednih zasedanj DZ. Redna in izredna zasedanja sklicuje predsednik DZ, predsednik Republike pa lahko samo zahteva sklic izrednega zasedanja. Prav tako lahko v naši ureditvi predsednik razpusti DZ pred potekom mandatne dobe, vendar je pri tem z ustavo zelo omejen. Razpusti ga lahko samo v primeru, ko ne pride do izvolitve predsednika vlade v DZ, ali pa če vladi ni izglasovana zaupnica, v 30 dneh pa ni niti predsedniku vlade ponovno izglasovana zaupnica. Če predsednik razpusti DZ, mora tudi razpisati predčasne volitve.

Predsednik Republike ima pravico izdajati uredbe z zakonsko močjo v času izrednega stanja ali vojne. Glede večine visokih funkcionarjev ima pri nas predsednik republike predlagalno funkcijo. Tako lahko predlaga DZ v potrditev : sodnike ustavnega sodišča, 5 članov sodnega sveta in varuha človekovih pravic ter v imenovanje člane računskega sodišča.

V našem sistemu predsednik nima pravice suspenzivnega veta.

Ustava pa zagotavlja predsedniku neposreden vpliv na postopek ratifikacije mednarodnih pogodb. Predsednik Republike lahko predlaga ustavnemu sodišču, da izreče svoje mnenje o skladnosti mednarodne pogodbe z ustavo. Poleg tega izdaja listine o ratifikaciji.

Edino dejanje predsednika republike na katerega lahko vpliva državni svet je razglasitev zakona. Po 91. členu namreč predsednik republike razglasi zakon v 8 dneh po njegovem sprejemu v DZ, razen če DS v roku 7 dni po sprejemu zakona ne vloži suspenzivnega veta.

54.MATERIALNA IMUNITETA POSLANCEV DZ :

Materialna imuniteta izključuje kazensko odgovornost, ne pa tudi drugih oblik odgovornosti. Poslancu omogoča, da lahko svobodno in neovirano nastopa v parlamentu, govori, kritizira delo vlade in drugih državnih organov, izraža svoja mnenja in glasuje ne da bi bil za to poklican na odgovornost, priprt ali kaznovan.

Slovenska ustava je poslansko materialno imuniteto opredelila v 1. odstavku 83. člena: poslanec DZ ni kazensko odgovoren za mnenje ali glas, ki ga je izrekel na sejah DZ ali njegovih delovnih teles. Materialno imuniteto tvorita dve bistveni sestavini, ki morata biti podani kumulativno.

- Materialna imuniteta poslancev ne zajema vseh kaznivih dejanj , temveč le tista, ki jih lahko izvrši poslanec z izražanjem svojega mnenja ali glasu. To so dejanja kot npr.: govor, izjava, predlog, poročilo, glasovanje.
- Poslanec je te imunitete deležen samo, če stori katero izmed prej opisanih dejanj na seji DZ ali njegovih delovnih teles. Če poslanec takega dejanje ne bi storil na takšni seji (zunaj seje pa četudi v prostorih DZ), bi zanj veljale določbe o procesni imuniteti.

Materialna imuniteta je samo poklicna, a absolutna, ker izključuje kazensko odgovornost poslanca, tako v času opravljanja poslanske funkcije kot tudi po izteku poslanskega mandata. Ta imuniteta ne pozna nobenih pravnih omejitev. Njej se poslanec ne more odreči.

55.ODLOČITVE USTAVEGA SODIŠČA PO KONČANI OBRAVNAVI USTAVNE PRITOŽBE :

Po končani obravnavi ustavno sodišče odloči na nejavni seji z odločbo, ki mora biti obrazložena. Če je potrebno, ustavno sodišče določi tudi, kateri organ mora izvršiti odločbo in kako. Ustavo sodišče odloča z odločbami in sklepi. Te odločitve sprejema na nejavni seji na kateri mora biti navzoča večina vseh sodnikov. O glavni stvari odloči z večino vseh sodnikov, o drugih vprašanjih pa s sklepom z večino navzočih sodnikov. Predsednik in sodniki se ne smejo vzdržati glasovanja, imajo pa pravico do ločenega mnenja. Ločeno mnenje je lahko odklonilno, če se ne strinjajo z obrazložitvijo ali izrekom, ali pritrdilno, če se ne strinjajo le z obrazložitvijo odločbe. Ločeno mnenje je namenjeno predstavitvi argumentov, ki jih je sodnik izrazil ob obravnavanju in odločanju o zadevi, ki so narekovali njegovo odločitev.

Do odprave odločbe ali sklepa lahko vsak sodnik pisno predlaga ponovno odločanje na seji sodišča, predlog zadrži odpravo odločbe ali sklepa.

Odločbe ustavnega sodišča se objavljajo v Uradnem listu Republike Slovenije ter v uradnem glasilu, v katerem je bil objavljen predpis oziroma splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil. Po odločitvi ustavnega sodišča se objavljajo tudi njegovi sklepi. Odločbe in sklepi

skupaj s pritrdilnimi in odklonilnimi ločenimi mnenji pa se objavljajo v zbirki Odločbe in Sklepi Ustavnega sodišča.

56. NUJNI IN SKRAJŠANI ZAKONODAJNI POSTOPEK :

Poleg rednega poznamo tudi skrajšani in nujni zakonodajni postopek. Pri skrajšanem postopku gre za manj zahtevne zadeve, pri nujnem pa za nujne zadeve. Krajši postopek se od rednega razlikuje po tem, da omogoča bistveno hitrejše sprejetje zakona, saj dopušča združitev vseh treh faz v eno samo, ki se opravi na isti seji DZ, tako da se na isti obravnavi opravita druga in tretja obravnava. Gre torej samo za časovno združitev faz zakonodajnega postopka, ne pa tudi za vsebinsko, saj se opravi vsa temeljna pravila, ki jih sicer zadeva redni zakonodajni postopek. Zaradi časovne združitve pa veljajo nekatere posebnosti v postopku. Tako v krajšem postopku praviloma ne veljajo roki, ki so določeni za posamezna opravila v rednem zakonodajnem postopku, nekoliko drugačna pa so tudi pravila za vlaganje in odločanje o amandmajih k predlogu zakona,.

Skrajšani postopek se izvede na predlog predlagatelja zakona, ki lahko predlaga tak postopek, če gre za manj zahtevne spremembe in dopolnitve zakona z drugimi zakoni ali s pravom Evropske unije ter za spremembe in dopolnitve zakona v zvezi s postopkom pred ustavnim sodiščem oz. z odločbo ustavnega sodišča. O tem ali se zakon sprejemal po skrajšanem postopku, odloči kolegij predsednika DZ. Od rednega zakonodajnega postopka se skrajšani razlikuje tudi v tem, da se v nobenem primeru ne opravi splošne razprave v prvi obravnavi, druga in tretja obravnava pa se opravita na isti seji. To pomeni, da se zakon posreduje samo poslancem, druga obravnava pa se začne z obravnavo predloga zakona v matičnem telesu. Amandmaje se lahko vlaga na sami seji do začetka tretje obravnave predloga zakona. Nujni postopek naj bi se uporabljal izjemoma, in sicer takrat, ko je treba hitro sprejeti zakon zaradi interesov varnosti ali obrambe države, zaradi odprave posledic naravnih nesreč ali zato, da se prepreči težko popravljive posledice za delovanje države.

Nujen postopek lahko predlaga samo vlada. Razloge mora vlada posebej utemeljiti in razložiti. O tem, ali se bo zakon sprejemal po nujnem postopku odloča kolegij predsednika DZ, pri čemer oceni tehtnost razlogov. Če se kolegij odloči za nujni postopek, se predlog mora uvrstiti na prvo sejo DZ. Če pa se kolegij ne odloči za nujni postopek se predlog obravnava po rednem postopku. Splošne obravnave se ne opravi na 1 seji, 2. in 3. pa se opravi na isti seji.

Nekateri elementi nujnega postopka se uporabljajo tudi za sprejemanje zakonov, s katerimi se ratificirajo mednarodne pogodbe, in sicer glede zakonske iniciative in načina obravnave predloga zakona. V postopku ratifikacije mednarodne pogodbe ni mogoče vlagati amandmajev na besedilom mednarodne pogodbe.

57. NAKNADNE; PONOVNE IN NADOMESTNE VOLITVE ZA DZ :

Naknadne volitve se opravijo, če v volilni enoti oz. na posameznem volišču ni bilo izvedeno glasovanje na dan, ki je določeno za glasovanje.

Ponovne volitve je treba opraviti, če se že opravljene volitve razveljavijo zaradi nepravilnosti pri volitvah. Pri ponovnih volitvah gre pravzaprav za ponovitev glasovanja, ki je sicer že bilo opravljeno ob splošnih volitvah.

Nadomestne volitve so ob nasprotju s splošnimi volitvami tiste, pri katerih je treba izvoliti enega ali več poslancev, ker je eno ali več poslanskih mest ostalo nezasedenih, parlament pa mora imeti določeno število poslancev. Nadomestne volitve so potrebne, če poslancu predčasno preneha mandat. Ker so volitve DZ po novi volilni zakonodaji proporcionalne, je uveljavljeno pravilo, da se nadomestne volitve ne opravijo, ker postane če poslancu preneha mandat, poslanec tisti kandidat z iste liste kandidatov, ki bi bil izvoljen, če ne bi bil izvoljen poslanec, ki mu je prenehal mandat.

58.USTAVNOREVIZIJSKI REFERENDUM V SLO :

Ustavnorevizijski referendum se izvede o spremembi ustave.

Uporaba oz. pogostnost uporabe referenduma je najpogosteje odvisna od tega ali ga ustava predpisuje za vsak poseg v njeno besedilo ali ga dopušča kot enega izmen elementov postopka revizije.

Nova ustava ga predvideva samo v drugi fazi postopka, torej kot potrditveni referendum.

DZ mora predlagano spremembo ustave predložiti v sprejem volivcem, če to zahteva najmanj 30 poslancev. Sprememba ustave je sprejeta, če zanjo glasuje večina volivcev, ki so glasovali, pod pogojem da se glasovanja udeleži večina volivcev.

Državni zbor mora referendum razpisati v 7 dneh po vložitvi zahteve.

Pravico glasovati na referendumu imajo državljani, ki imajo pravico voliti v DZ.

Zakon o referendumu in ljudski iniciativi predpisuje, da je DZ vezan na izid referenduma.

Dve leti po izvedbi referenduma ne more sprejeti akta, ki bi bil v nasprotju z referendumsko odločitvijo. Zakonodajalec se je torej odločil za absolutni suspenzivni rok, ki velja v primeru pozitivne in negativne odločitve. Suspenzivni rok pa velja le za odločitve DZ, ki bi bil v nasprotju z izidom referenduma, ne pa za druge odločitve, ki z njimi niso v nasprotju.

59.SUSPENZIVNI VETO (splošno in v RS) :

Suspenzivni veto ima Državni svet. To je najmočnejši vpliv na izvajanje zakonodajne funkcije DZ, s katerim lahko DS začasno zavre ali pa sploh prepreči uveljavitev zakona, ki ga je DZ že sprejel. DS lahko namreč zahteva, da DZ ponovno odloča o zakonu, ki ga je sicer že sprejel (91. člen). DZ lahko ponovno sprejme tak zakon, vendar pa z večino vseh poslancev, kar je zahtevnejša večina kot sicer. S tem je do neke mere varovan položaj DS, ki ne more sam sprejemati zakonov niti ni potrebno za njihov sprejem njegovo soglasje. Toda če DZ ponovno sprejme zakon, je njegova odločitev dokončna.

60. NEZAUPNICA VLADI:

DZ lahko izglasuje nezaupnico vladi tako, da na predlog najmanj 10 poslancev z večino glasov vseh poslancev izvoli novega predsednika vlade. Med vložitvijo predloga za izvolitev novega predsednika vlade in volitvami mora preteči najmanj 48h, razen če DZ z 2/3 večino glasov vseh poslancev ne sklene drugače ali če je država v izrednem ali vojnem stanju. Z izvolitvijo novega predsednika vlade je dotedanji predsednik vlade razrešen, s tem pa preneha funkcija tudi ostalim članom vlade. Dotedanja vlada opravlja posle do prisege nove vlade, da nebi prišlo do brezvladja.

V primeru, da je predsednik vlade izvoljen na podlagi določbe 4. odstavka 111. člena, torej z večino glasov opredeljenih poslancev, za izvolitve novega predsednika zadošča večina glasov opredeljenih poslancev.

Naša ustava se je glede ureditve nezaupnice naslonila na nemški model (konstruktivna nezaupnica), toda s pomembnimi odstopanji. Nezaupnica se vladi namreč lahko izreče samo, če DZ z večino glasov vseh poslancev izvoli novega predsednika vlade.

Do glasovanja o nezaupnici lahko pride tudi posredno na podlagi interpelacije. Razprava o interpelaciji se namreč lahko konča s sklepom, s katerim se oceni delo vlade ali posameznega ministra, lahko pa se nadaljuje z glasovanjem o nezaupnici vladi kot celoti ali posameznemu ministru.

61. + 63. ZAČETEK POSTOPKA ZA OCENO USTAVNOSTI IN ZAKONITOSTI PREDPISOV PRED USTAVNIM SODIŠČEM+ZAHTEVA ZA OCENO USTAVNOSTI IN ZAKONITOSTI PREDPISOV.

Postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov se začne z vložitvijo pisne zahteve predlagatelja oz. s sklepom ustavnega sodišča o sprejetju pobude za začetek postopka.

Zahtevo lahko vložijo:

- DZ
- 1/3 poslancev DZ
- DS
- Vlada
- Sodišče, državni tožilec, Banka SLO, računsko sodišče, če nastane vprašanje ustavnosti in zakonitosti v zvezi s postopki, ki jih vodijo
- Varuh s postopki človekovih pravic v zvezi s posamično zadevo, ki jo obravnava
- Predstavniški organi lokalnih skupnosti, če so ogrožene pravice lokalnih skupnosti
- Reprezentativni sindikati za območje države, če so ogrožene pravice delavcev

Zahtevo lahko vloži tudi župan, vendar le v primeru, če je poprej zadržal njegovo objavo, občinski svet pa je ponovno sprejel enako odločitev oz. vztraja pri odločitvi.

Ustavno sodišče je dolžno začeti postopek na zahtevo pooblaščenih predlagateljev, lahko pa zadevo tudi zavrže če niso izpolnjeni navedeni kot tudi nekateri drugi procesni pogoji (ne gre za splošni akt, če so bile izpodbijane določbe že razveljavljene ali odpravljene ali vlagatelj ni upravičen predlagatelj).

Pisno pobudo za začetek postopka lahko da vsak, ki kaže svoj pravni interes. Pravni interes je podan, če izpodbijani predpis ali splošni akt za izvrševanje javnih pooblastil, neposredno posega v njene pravice, pravne interese oz. pravni položaj. Pobudo najprej preskusi sodnik posameznik, nato pa ustavno sodišče lahko pobudo:

- **ZAVRŽE** (če pobudnik ne izkaže svojega pravnega interesa, ne izpolnjuje pogojev)
- **ZAVRNE** (če je očitno, neutemeljena ali če od odločitve ni pričakovati rešitve pomembnega pravnega vprašanja, kot tudi če je že bilo odločeno, da izpodbijane določbe niso v neskladju z ustavo, pa ni navedenih razlogov za ponovno presojo)
- **SPREJME**

O sprejetju oz. zavrnitvi pobude odloči ustavno sodišče s sklepom z večino glasov navzočih sodnikov. Sklep o zavrnitvi pobude mora biti obrazložen.

Razlika med zahtevo in pobudo je torej v tem, da je na zahtevo upravičenega predloga ustavno sodišče dolžno začeti postopek, v primeru pobude pa najprej preskusi njeno utemeljenost in šele nato odloči ali bo postopek začelo ali ne. Ustavno sodišče ne more začeti postopka na lastno pobudo (ex officio), ampak samo če je podana zahteva ali pobuda.

62. SPORI O PRISTOJNOSTI PRED USTAVNIM SODIŠČEM:

Ustavno sodišče odloča o sporih glede pristojnosti med:

- državo in lokalnimi skupnostmi in med samimi lokalnimi skupnostmi
- sodišči in drugimi državnimi organi
- DZ, predsednikom republike, vlado

Zahtevo za odločitev o sporu glede pristojnosti lahko prizadeti organ vloži v 90 dneh od dneva, ko je izvedel, da je drug organ posegel v njegovo pristojnost ali jo je prevzel (pozitivni spor). Če pride do spora zato, ker več organov zavrača pristojnost v posamezni zadevi (negativni spor), lahko zahteva rešitev spora o pristojnosti organ, ki mu je bila zadeva odstopljena, pa meni, da zanjo ni pristojen. Pobudo za rešitev spora o pristojnosti lahko vloži tudi stranka v postopku, zaradi katerega je prišlo do spora v pristojnosti.

Ustavno sodišče z odločbo ugotovi, kateri organ je pristojen, po načelu koneksitete pa lahko tudi razveljavi oz. odpravi predpis, splošen akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, katerega protiustavnost ali nezakonitost je pri tem ugotovilo. Za spore glede pristojnosti med državo in lokalnimi skupnostmi in med samimi lokalnimi skupnostmi se smiselno uporablja postopek, določen za spore glede pristojnosti med sodišči in drugimi državnimi organi in spore glede pristojnosti med DZ, predsednikom republike in vlado.

64. =12.

65. POSTOPEK SPREJEMANJA PRORAČUNA:

Državni proračun sprejme DZ na podoben način kot zakon, vendar pa postopek vsebuje nekatere posebnosti, ki izhajajo iz drugačne vsebine in pravne norme proračuna.

Sestavo pripravo in izvrševanje državnega proračuna in proračunov lokalnih skupnosti ureja zakon o javnih financah.

Vlada predloži DZ proračunski memorandum, program prodaje državnega premoženja, predloge finančnih načrtov zavoda za zdravstveno zavarovanje in zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in predlogov zakonov, ki so potrebni za izvršitev proračuna.

Proračunski memorandum je letni dokument, v katerem vlada opredeli ključne usmeritve makroekonomske in fiskalne politike.

Predlog državnega proračuna za prihodnje leto mora vlada sprejeti in ga predložiti DZ, skupaj s proračunskim memorandumom do 1. oktobra tekočega leta. DZ mora sprejeti proračun v roku, ki omogoča njegovo uveljavitev s 1.1. leta, za katerega se sprejema proračun. Če proračun ni sprejet pred začetkom leta na katero se nanaša, se financiranje funkcij države začasno nadaljuje na podlagi proračuna za preteklo leto, vendar najdlje 3 mesece. V obdobju začasnega financiranja se smejo uporabiti sredstva do višine, sorazmerne s porabljenimi sredstvi, v enakem obdobju v proračunu za preteklo leto. Če proračun tudi po poteku treh mesecev ni sprejet, lahko DZ na predlog vlade začasno financiranje podaljša, če je to potrebno za financiranje funkcij države.

Vlada lahko med proračunskim letom predlaga DZ rebalans državnega proračuna, če so nastale nove finančne obveznosti za proračun. Vlada mora DZ najkasneje do 1. oktobra predložiti predlog zaključnega računa državnega proračuna in dokončno poročilo računskega sodišča za preteklo leto.

66. NUJNI ZAKONODAJNI POSTOPEK:

Nujni zakonodajni postopek je poslovnik uvedel za sprejem zakona in sicer v primeru kadar je treba hitro sprejeti zakon zaradi izrednih potreb države, zaradi obrambnih interesov ali naravnih nesreč. Ti razlogi morajo biti posebej utemeljeni in obrazloženi že ob vložitvi predloga zakona. Na tej podlagi mora kolegij DZ posebej odločiti, če bo DZ sprejemal zakon po nujnem postopku, pri čemer oceni tehtnost razlogov, zaradi katerih naj bi se zakon sprejemal po takem postopku. Če se kolegij odloči za nujni postopek se predlog zakona mora uvrstiti na prvo sejo DZ. Če se kolegij ne odloči za hitri postopek se zakon sprejema po rednem postopku. Enako kot pri skrajšanem postopku se v nobenem primeru splošne razprave ne opravi v prvi obravnavi, drugo in tretjo obravnavo pa se opravi na isti seji. Zakon se samo posreduje poslancem, druga obravnava pa se začne z obravnavo predloga zakona v matičnem delovnem telesu. Ker gre v tem postopku za potrebo po čimprejšnjem sprejemu zakona, ne veljajo roki, ki so določeni za posamezna opravila v rednem zakonodajnem postopku. Amandmiranje pa se lahko predlaga tudi ustno na sami seji do konca razprave o delih oz. členih zakona.

67. PRENEHANJE FUNKCIJE VLADE V RS:

Funkcija vladi preneha z vsakim prenehanjem funkcije parlamenta, sicer pa z odstopom. Ta je lahko nujna posledica izgube podpore v parlamentu, lahko pa se vlada zanj odloči tudi iz drugih razlogov. Do izgube podpore v parlamentu lahko pride bodisi na podlagi izglasovane nezaupnice ali neizglasovane zaupnice. V teh primerih preneha funkcija vlade z odstopom. Funkcija celotne vlade, torej predsednika vlade in ministrov preneha, ko se po volitvah sestane nov državni zbor, funkcija ministrov pa preneha tudi v vseh drugih primerih, ko preneha funkcija predsednika vlade. Poleg tega, funkcija ministra preneha tudi z razrešitvijo in odstopom ministra. Vlada, ki ji funkcija preneha, mora do izvolitve nove vlade opravljati tekoče posle. To velja tudi za posamičnega ministra ko mu preneha funkcija, saj mora opravljati tekoče posle do imenovanja novega ministra.

68. VEČINSKE VOLITVE NA LOKALNI RAVNI:

Po naši ureditvi se mandati pri lokalnih volitvah delijo tako po večinskem kot proporcionalnem načelu. Zakon o lokalnih volitvah predvideva večinski sistem za občine z manjšim številom članov občinskega sveta (manj kot 12 članov), ter proporcionalni sistem za občine z večjim številom članov občinskega sveta.

Pri večinskih volitvah se glasuje o posameznih kandidatih. Zmaga tisti kandidat, ki je dobil največ veljavnih glasov.

Razdelitev volilnega telesa na volilne enote je odvisna od velikosti lokalne skupnosti in sistema razdelitve mandatov. Pri večinskem sistemu, ki ponavadi terja izvolitev samo enega predstavnika v volilni enoti, so volilne enote razmeroma majhne.

V zakonu je uveljavljeno načelo, da se pri večinskih volitvah člani občinskega sveta volijo po volilnih enotah. V posamezni volilni enoti se lahko voli en ali več članov občinskega sveta, vendar največ trije. Izjema od tega pravila velja za občino, v kateri se volijo vsi člani občinskega sveta. V občini kot eni volilni enoti se volijo tudi vsi člani občinskega sveta-predstavniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in vsi člani občinskega sveta-predstavniki romske skupnosti.

Vsaka politična stranka v občini lahko določi kandidate oz. liste kandidatov za člane občinskega sveta v vsaki volilni enoti. Kandidati so lahko samo člani stranke, ki imajo volilno pravico in stalno prebivališče v občini. Kandidati se določijo s tajnim glasovanjem.

Kandidatura oz. lista kandidatov politične stranke mora imeti podporo s podpisi najmanj 30 volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti, če ima občina manj kot 500 prebivalcev pa najmanj 15 volivcev.

69. VODSTVO DRŽAVNEGA ZBORA:

Tako kot vsak kolegijski organ potrebuje tudi parlament vodstvo, ki ga sklicuje, vodi seje, odloča o proceduralnih vprašanjih. Skratka vodi poslovanje parlamenta. To funkcijo opravlja oseba, ki se običajno imenuje predsednik parlamenta. Pravica parlamenta da izbira sam svojega predsednika, je ena njegovih najpomembnejših pravic in temeljnih zagotovil njegovega položaja.

Predsednik parlamenta nima posebnih oblastnih pooblastil, kljub temu pa ima praviloma visok politični položaj in uživa visok družbeni ugled. Kajti on je tisti, ki zagotavlja demokratično delovanje in red v parlamentarnem poslovanju na podlagi pravil poslovanja parlamenta. Prav tako predstavlja parlament navzven in nasproti drugim organom državne oblasti.

Mandatna doba predsednika parlamenta je različna. Največkrat je enaka mandatni dobi parlamenta. Izjemoma je lahko daljša, pogosteje pa krajša. Predsednik mora biti izvoljen izmed poslancev. Nima pravice sodelovati v parlamentarni razpravi in ne glasovati.

V naši ureditvi je pravica DZ, da si sam izvoli predsednika določena v 84. členu ustave. Ta določa, da ima DZ predsednika, ki ga izvoli z večino glasov vseh poslancev. Podrobneje pa so položaj, pristojnosti in volitve DZ določene v poslovniku DZ.

Temeljna pristojnost predsednika DZ je, da predstavlja DZ in vodi njegovo delo. Pri vodenju DZ predsednik predvsem sklicuje in vodi seje DZ, skrbi za izvajanje njegovega poslovnika, ter ima s tem v zvezi še vrsto drugih nalog. Izvoli ga DZ z večino glasov vseh poslancev s tajnim glasovanjem in je za svoje delo odgovoren DZ.

Poslovník je uvedel tudi podpredsednike, ki so lahko največ trije. Pomagajo predsedniku pri svojem delu in opravljajo v dogovoru z njim posamezne zadeve z njegovega delovnega področja, v primeru njegove odsotnosti ga lahko tudi nadomeščajo. Vsak podpredsednik kot tudi predsednik DZ je za svoje delo odgovoren DZ.

Predsednik in podpredsedniki so lahko razrešeni, če DZ ni zadovoljen z njihovim delom.

Kot posvetovalno telo predsedniku pomaga tudi kolegij DZ (predsednik DZ + podpredsedniki+vodje poslanskih skupin+poslanca italijanske in madžarske narodne skupnosti) in generalni sekretar DZ(vodi službe DZ, imenuje ga DZ)

70. ZAUPNICA VLADI V RS:

Ali ima vlada še večinsko podporo v parlamentu lahko predsednik vlade preveri tako, da zahteva glasovanje v DZ o zaupnici vladi. Med zahtevo o glasovanju o zaupnici in samim glasovanjem mora poteči najmanj 48h in največ 7 dni. Pred glasovanjem mora predsednik vlade obrazložiti svojo zahtevo.

Vprašanja o zaupnici lahko predsednik vlade postavi ob sprejemanju zakona ali druge odločitve v DZ, ali pa ga zastavi posebej. Če ga zastavi posebej se posebej glasuje v DZ, drugače se ne glasuje posebej o zaupnici, temveč samo o zakonu ali drugi odločitvi. Če ta ni sprejeta skladu s predlogom predsednika vlade se šteje, da je bila izglasovana nezaupnica vladi in obratno.

Če vladi ni izglasovana zaupnica ne pride avtomatično do razpusta DZ. Možni sta dve rešitvi:

1. DZ v 30 dneh izvoli novega predsednika vlade
2. v 30 dneh izglasuje zaupnico stari vladi

Če se ne zgodi ne eno ne drugo, predsednik republike razpusti DZ in razpiše nove volitve.

1.a Če se izvoli nov predsednik vlade se po poslovníku uporabijo pravila, ki veljajo za izglasovanje nezaupnice vladi.

2.a Ponovno glasovanje lahko zahteva predsednik vlade ali najmanj 10 poslancev.

Ponovno se lahko glasuje samo enkrat. Dvojno glasovanje ni vezano na sprejem zakona ali druge odločitve kot v prvem primeru.

71. SESTAVA IN ORGANIZACIJA RAČUNSKEGA SODIŠČA:

Ustava je uvedla poseben organ za kontrolo državnih računov, državnega proračuna in celotne javne porabe. To je računsko sodišče. Temeljna funkcija računskega sodišča je nadzor nad javnimi financami, zlasti nadzor nad primernostjo porabe javnih sredstev, ki so se zbrala prek obveznih dajatev.

Temeljni načeli sta neodvisnost in samostojnost. V razmerju do drugih organov je neodvisno in vezano samo na ustavo in zakon.

Sestava:

- 9 članov = predsednik+podpredsednik+7 članov

Na predlog predsednika republike jih imenuje DZ s tajnim glasovanjem in večino glasov vseh poslancev. Za člane se lahko imenuje državljan RS, z najmanj visokošolsko izobrazbo, najmanj 10 let delovnih izkušenj na družboslovnem ali naravoslovnem področju, v 4 letih pred imenovanjem ni bil član vlade RS, najmanj 1/3 članov pa mora imeti naziv pooblaščen

revizor. Izbiro kandidatov opravi predsednik republike ob objavljenem javnem pozivu za zbiranje predlogov.

Člani računskega sodišča morajo ob imenovanju predložiti pisno izjavo o svojih premoženjskih razmerah. Člani ne smejo biti med seboj v krvnem sorodstvu v ravni vrsti do kateregakoli kolena, v stranski vrsti pa do četrtega kolena, biti med seboj v zakonu ali svaštvu do drugega kolena, ne glede na to, ali je zakonska zveza prenehala.

Mandatna doba je 9 let, predčasno je razrešen samo, če to sam zahteva, če je obsojen za kaznivo dejanje s kaznijo odvzema prostosti, zaradi trajne izgube delovne zmožnosti za opravljanje svoje funkcije, če ne izpolnjuje več pogojev za člana računskega sodišča in če ne ravna v skladu z zakonom in z uradno prisego.

Računsko sodišče opravlja nadzor nad poslovanjem:

- -pravnih oseb javnega prava
- -oseb civilnega prava, ki prejemajo sredstva iz državnega proračuna
- -ostalih oseb civilnega prava, ki prejemajo sredstva iz proračunov ali drugih virov javnih financ
- -drugih pravnih oseb, v katerih je udeležena država oz. je delni lastnik
- -vseh drugih oseb, ki vstopajo v poslovno razmerje z osebami, ki jih nadzoruje na podlagi zakona, in to za del poslovanja, ki se nanaša na sredstva iz javnih financ.

Za nemoten nadzor so vse omenjene pravne in druge osebe dolžne pošiljati računskemu sodišču finančne načrte in poročila o poslovanju. Računsko sodišče mora enkrat letno revidirati državni proračun, Banko Slovenije, sklade, ki jih je ustanovila RS, ter zavode s področja pokojninskega, invalidskega in zdravstvenega zavarovanja ter zaposlovanja, in sicer pred obravnavo zaključnih računov teh subjektov. Sodišče je najmanj enkrat letno dolžno poročati DZ o svojem delu.

Računsko sodišče odloča v postopku nadzora in revidiranja na prvi in drugi stopnji. Na prvi stopnji odloča senat 3, na drugi senat 5 članov računskega sodišča, ki ga vodi njegov predsednik. Po končanem postopku revidiranja na prvi stopnji se izda predhodno poročilo, na podlagi pripomb revidirane osebe sprejme 3 članski senat poročilo, po morebitnem ugovoru na drugi stopnji pa dokončno poročilo, zoper katerega ni dopusten upravni spor. Vsa dokončna poročila posreduje računsko Sodišče DZ, predsedniku vlade in pristojnemu ministrstvu ali pristojnemu organu lokalne skupnosti.

Pri opravljanju pregleda v prisotnosti pooblaščenih oseb, lahko za največ 8h odvzamejo dokumentacijo, če menijo, da obstaja sum prekrška ali sumljivega dejanja. Če obstaja utemeljen sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje ali prekršek, vloži računsko sodišče ovadbo oz. predlog za uvedbo postopka za prekršek. Lahko tudi predlaga razrešitev odgovornih oseb in računovodij v primeru hujših nepravilnosti, škod ali zlorab.

Organizacijo in način dela računskega sodišča ureja poslovnik računskega sodišča. Računsko sodišče organizira svoje delo tako, da oblikuje ustrezno število revizijskih sektorjev po funkcionalnem načelu. Računsko sodišče ima tudi veliki senat, ki ga sestavljajo vsi člani računskega sodišča.

72. PREDHODNI ZAKONODAJNI REFERENDUM:

Zakonodajni referendum je po zakonu o referendumu in o ljudski iniciativi lahko predhoden(ante legem) ali naknaden(post legem).

Predhodni referendum se lahko nanaša na vprašanje:

- -ali naj se določeno vprašanje uredi z zakonom
- -ali naj se s predlaganim zakonom uredi določeno vprašanje tako kot je predlagano ali drugače in kako

- -ali naj se v predlaganem zakonu uredi določeno vprašanje, ki v zakonu ni urejeno in kako naj se uredi

Predlog oz. zahteva za razpis predhodnega referendumu se lahko vloži od dneva, ko je predlog zakona predložen DZ, do začetka tretje obravnave. Rok za zbiranje podpisov je odvisen od tega, ali je bila pobuda vložena pred ali po prvi obravnavi zakona. Če je bila vložena prej, potem rok ne sme biti krajši od 45 in daljši od 60 dni, drugače ne sme biti krajši od 30 in daljši od 45 dni. V tem primeru DZ ne sme, pred potekom tega roka, začeti tretje obravnave predloga zakona. DZ mora razpisati predhodni referendum v 30 dneh po vložitvi zahteve za razpis referendumu.

Odločitev sprejeta na predhodnem referendumu mora DZ po zakonu upoštevati pri sprejemanju zakona. Na podlagi odločitve ustavnega sodišča mora DZ odločiti rok uzakonitve odločitve, sprejete na predhodnem referendumu, hkrati pa spremeniti (podaljšati) enoletni suspenzivni rok, v katerem DZ ne sme sprejeti zakona, ki bi bil v nasprotju z referendumsko odločitvijo, kolikor se nanaša na predhodni referendum.

73. PRIDOBITEV IN PRENEHANJE POSLANSKEGA MANDATA V SLOVENIJI:

Z mandatom v najsplošnejšem pomenu označujemo nalog (naročilo), pooblastilo osebi, da za drugo osebo opravi neko delo, da ga zastopa ali predstavlja. Poslanski mandat pomeni pooblastilo člana predstavniškega telesa, ki določa način in obseg njegove pravice, da zastopa volivce.

Kandidat za poslanca dobi poslanski mandat z dnem izvolitve, kar mu potrdi republiška volilna komisija, izvrševati pa ga začne z dnem potrditve poslanskega mandata v DZ.

Prenehanje mandata:

- -če izgubi volilno pravico
- -če postane trajno nezmožen za opravljanje funkcije
- -če je s pravnomočno obsodbo obsojen na nepogojno kazen zapora, daljšo od 6 mesecev
- -če v 3 mesecih po potrditvi mandata ne preneha opravljati dejavnosti, ki ni združljiva s funkcijo poslanca ali pa nastopi tako dejavnost ali funkcijo
- -če odstopi

74. UGOTAVLJANJE ODGOVORNOSTI PREDSEDNIKA REPUBLIKE PRED USTAVNIM SODIŠČEM:

Druga faza postopka ugotavljanja odgovornosti predsednika republike je v pristojnosti ustavnega sodišča. Zakon o ustavnem sodišču ne dopušča vložitve sklepa o obtožbi v času od razpisa volitev do razglasitve volilnih izidov. Če je zoper obtoženega uveden kazenski postopek, lahko ustavno sodišče počaka s svojo odločitvijo do odločitve v kazenskem postopku, če pa obtoženi med postopkom odstopi, oz. mu preneha mandat, potem ustavno sodišče ustavi postopek. Če obtoženi ali DZ zahtevata, mora ustavno sodišče nadaljevati postopek.

Pred odločitvijo o obtožbi lahko ustavno sodišče z 2/3 večino glasov vseh sodnikov odloči, da obtoženi do odločitve začasno ne sme opravljati svoje funkcije.

Ustavno sodišče lahko obtoženega oprosti ali pa ugotovi utemeljenost obtožbe. Obtoženi je oproščen, če ustavno sodišče ugotovi, da obtožba ni utemeljena. Če sodišče ugotovi kršitev ustave ali zakona ima na voljo dve možnosti:

- -ugotovi zgolj utemeljenost obtožbe
- -ugotovi utemeljenost obtožbe in odloči, da obtoženemu preneha funkcija

Obe odločitvi sprejme ustavno sodišče z 2/3 večino glasov vseh sodnikov.

*Obtožba

Upošteva našo ureditev lahko ustavno sodišče v postopku impeachmenta izreče obtoženemu le sankcijo odvzema funkcije, redno sodišče pa v kazenskem postopku tudi druge sankcije, kajti za predsednika republike ustava ne predvideva imunitete.

75. VPLIV DS NA ZAKONODAJNI POSTOPEK:

DS ima pravico zahtevati, da DZ pred razglasitvijo kakega zakona o njem še enkrat odloča – suspenzivni veto. Ima pa pravico tudi razpisati zakonodajni referendum.

Suspenzivni veto: DS lahko zahteva, da DZ še enkrat odloča o zakonu, ki ga je že sprejel, pri čemer lahko DZ zakon ponovno sprejme le z večino glasov vseh poslancev.

Zakonodajni ref.: Vpliv DS na zakonodajno odločanje prek zahteve po uvedbi zakonodajnega referenduma je sicer zelo posreden, utegne pa imeti v praksi večjo težo kot suspenzivni veto, saj lahko pomeni močan pritisk in grožnjo DZ, če nebi dovolj upošteval stališč DS.

76. KANDIDACIJSKI POSTOPEK NA VOLITVAH V OBČINSKI SVET:

Vsaka občina ima neposredno izvoljen občinski svet. Sveti so izvoljeni po večinskem sistemu v manjših občinah (do 3000 prebivalcev) in po proporcionalnem sistemu v ostalih občinah.

Kandidate in liste kandidatov lahko določijo politične stranke v občini in volivci v volilni enoti. Kandidate za člane občinskega sveta- predstavnike italijanske in madžarske narodne skupnosti določijo volivci-pripadniki narodne skupnosti. Predstavnike romske narodne skupnosti določijo volivci, pripadniki te skupnosti.

Vsaka politična stranka v občini lahko določi kandidate oz. liste kandidatov za člane občinskega sveta v vsaki volilni enoti. Kandidate določi po postopku, določenem z njenimi pravili. Pri določanju oz. listi kandidatov smejo sodelovati samo člani stranke, ki imajo volilno pravico in stalno prebivališče v občini. Kandidate določijo s tajnim glasovanjem. Volivci lahko določajo kandidate in liste kandidatov s podpisovanjem. Določi jih lahko skupina najmanj 15 volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti.

*glej tudi vprašanje 68

77. IMUNITETA DRŽAVNIH TOŽILCEV, ODVETNIKOV IN NOTARJEV:

Zakon o državnem tožilstvu, notariatu in odvetništvu je poklicno imuniteto določil na enak način. Ta izključuje pripor v kazenskem postopku, ki je uveden proti državnemu tožilcu, notarju ali odvetniku zaradi suma kaznivega dejanja, storjenega pri opravljanju njihovih funkcij brez poprejšnjega dovoljenja senata treh sodnikov pristojnega višjega sodišča. O odreditvi pripora notarja ali odvetnika mora sodišče obvestiti njihovo zbornico. Poklicna imuniteta vseh treh je zgolj procesna in relativna, nanaša pa se samo na pripor. Za državne tožilce predvideva zakon tudi posebno obliko materialne imunitete-za mnjenja, ki jih je dal pri delu v zadevi, ki jo je obravnaval- ki je sicer absolutna, vendar ga varuje le pred disciplinsko odgovornostjo. Pri preiskavi odvetniške in notarske pisarne je preiskava dovoljena samo na podlagi odredbe pristojnega sodišča in sicer samo na podlagi odredbe pristojnega sodišča in sicer samo glede spisov in predmetov, ki so izrecno navedeni v odredbi, pri preiskavi pa mora biti navzoč predstavnik notarske oz. odvetniške zbornice.

78. = 3. vprašanje

79. LJUDSKA NORMODAJNA INICIATIVA NA DRŽAVNI IN LOKALNI RAVNI:

Ljudska iniciativa na lokalni ravni: Zakon o lokalni samoupravi omogoča, da lahko najmanj 5% volivcev v občini zahteva izdajo ali razveljavitev splošnega akta ali druge odločitve iz

pristojnosti občinskega sveta oz. drugih občinskih organov. Glede pobude volivcev za vložitev take zahteve se primerno uporabljajo določbe, ki urejajo postopek s pobudo volivcev za vložitev zahteve za razpis referendumu o splošnem aktu občine. V nasprotju z ljudsko ustavnorevizijsko in zakonodajno iniciativo, s katerima lahko volivci predlagajo spremembo ustave oz. sprejem zakona, lahko volivci v občini zahtevajo tudi razveljavitev akta potem, ko je že začel veljati.

Ljudska iniciativa na državni ravni: V ustavi je ljudska iniciativa (zakonodajna in ustavnorevizijska) vezana izključno na predstavniško telo, ki mora o njej odločiti. Predstavniško telo je dolžno preučiti predlog volivcev in izvesti predpisan postopek, ni pa dolžno, tako kot v primeru zahteve za uvedbo zakonodajnega referendumu, pobude sprejeti. V naši ureditvi ni predvideno obvezno referendumsko izjavljanje o vsaki zahtevi iz ljudske iniciative in tudi ne o zavrnjeni ljudski iniciativi. Le na zakonodajnem področju je volivcem omogočeno, da še pred zavrnitvijo njihove zakonodajne iniciative v DZ vložijo zahtevo za predhodni referendum o tem vprašanju. Če je na referendumu predlog sprejet, mora DZ nadaljevati zakonodajni postopek in pri sprejemanju zakona upoštevati referendumsko odločitev in s tem predlog, ki je izšel iz ljudske zakonodajne iniciative.

Ljudska ustavnorevizijska iniciativa: Predlog za začetek postopka spremembe ustave da poleg 20 poslancev DZ in vlade tudi 30.000 volivcev. Zahtevano število volivcev, ki lahko predlagajo začetek ustavne revizije, je bistveno višje kot na zakonodajnem področju (1,5% vseh državljanov Slovenije). Postopek za ljudsko iniciativo je uredil zakon o referendumu in o ljudski iniciativi. Ta je določil, da mora biti v predlogu navedeno, v čem in kako naj se ustava spremeni, ter razlogi za spremembo. Predlogu morajo biti priloženi tudi podpisi najmanj 30.000 volivcev. V primerjavi s prejšnjo ureditvijo, ki ni predvidevala ljudske ustavnorevizijske iniciative, pomeni to korak naprej v demokratizacijo postopka ustavne revizije, čeprav nekateri opozarjajo, da je ta lahko tudi problematična. Omogoča namreč vsiljevanje ožjih interesov v postopku za spremembo ustave, s pravnega vidika pa pogosto povzroča nekonsistenten ustavni red. temu pa se je vendarle mogoče izogniti, saj jo lahko predstavniško telo, ki odloča o pobudi volivcev zavrne.

Ljudska zakonodajna iniciativa: Ljudsko zakonodajno iniciativo ima najmanj 5.000 volivcev. Predlog zakona, ki ga predložijo volivci DZ mora vsebovati sestavine, ki jih določa poslovnik DZ. To so:

- naslov zakona
- uvod (ki obsega oceno stanja, razloge za sprejem zakona, cilje in načela zakona, oceno potrebnih finančnih sredstev iz državnega proračuna in druge posledice, ki jih bo imel sprejem zakona)
- besedilo členov
- obrazložitev

Pobudo lahko da vsak volivec politična stranka ali drugo združenje državljanov. Pobudo mora podpreti najmanj 5.000 volivcev v 60 dneh.

80. ODPRAVA IN RAZVELJAVITEV PODZAKONSKIH PREDPISOV:

Protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise ali splošne akte, izdane za izvrševanje javnih pooblastil, ustavno sodišče odpravi ali razveljavi.

Ustavno sodišče odpravi protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise ali druge splošne akte, če ugotovi, da je treba odpraviti škodljive posledice, ki so nastale zaradi protiustavnosti ali nezakonitosti. Odprava učinkuje za nazaj (ex tunc) in pomeni ničnost predpisa. Vsakdo, ki so mu na podlagi odpravljenega podzakonskega predpisa ali splošnega akta nastale škodljive posledice, lahko zahteva njihovo odpravo. Če so posledice nastale s posamičnim aktom,

sprejetim na podlagi odpravljenega predpisa oziroma splošnega akta, ima upravičeni pravico zahtevati spremembo ali odpravo posamičnega akta pri organu, ki je odločil na prvi stopnji. To lahko upravičenec zahteva v treh mesecih od dneva objave odločbe ustavnega sodišča, če od vročitve posamičnega akta do vložitve pobude ali zahteve ni minilo več kot eno leto. Če so posledice nastale neposredno na podlagi odpravljenega predpisa ali splošnega akta, se odprava posledic zahteva od organa, ki je izdal predpis. Če na te načine ni mogoče odpraviti posledic, lahko upravičena oseba zahteva odškodnino pred (rednim) sodiščem. V drugih primerih ustavno sodišče razveljavi protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise ali druge splošne pravne akte. Razveljavitev učinkuje za naprej (ex nunc) od naslednjega dne po objavi odločbe ustavnega sodišča o razveljavitvi oz. po poteku roka, ki ga določi ustavno sodišče. Tudi v tem primeru se razveljavitveni predpis ne uporablja za razmerja, nastala pred dnem učinka razveljavitve, če do tega dne o njih ni bilo pravnomočno odločeno. Odpravo škodljivih posledic in spremembo posamičnega akta je mogoče zahtevati samo ob odpravi podzakonskega predpisa, ne pa tudi ob njegovi razveljavitvi, ki učinkuje samo za naprej.

81. SKRAJŠANI ZAKONODAJNI POSTOPEK:

Skrajšani postopek je po obliki podoben hitremu postopku, ne pa po vsebini, saj gre v prvem primeru za nujne zadeve, v drugem pa za manj zahtevne zadeve. Sam postopek se opravi na enak način kot hitri postopek.

Nujni zakonodajni postopek je poslovnik uvedel za sprejem zakona in sicer v primeru kadar je treba hitro sprejeti zakon zaradi izrednih potreb države, zaradi obrambnih interesov ali naravnih nesreč. Ti razlogi morajo biti posebej utemeljeni in obrazloženi že ob vložitvi predloga zakona. Na tej podlagi mora kolegij DZ posebej odločiti, če bo DZ sprejemal zakon po nujnem postopku, pri čemer oceni tehtnost razlogov, zaradi katerih naj bi se zakon sprejemal po takem postopku. Če se kolegij odloči za nujni postopek se predlog zakona mora uvrstiti na prvo sejo DZ. Če se kolegij ne odloči za hitri postopek se zakon sprejema po rednem postopku. Enako kot pri skrajšanem postopku se v nobenem primeru splošne razprave ne opravi v prvi obravnavi, drugo in tretjo obravnavo pa se opravi na isti seji. Zakon se samo posreduje poslancem, druga obravnavo pa se začne z obravnavo predloga zakona v matičnem delovnem telesu. Ker gre v tem postopku za potrebo po čimprejšnjem sprejemu zakona, ne veljajo roki, ki so določeni za posamezna opravila v rednem zakonodajnem postopku. Amandmiranje pa se lahko predlaga tudi ustno na sami seji do konca razprave o delih oz. členih zakona.

82. DRUGA OBRAVNAVA V REDNEM ZAKONODAJNEM POSTOPKU:

V drugi obravnavi razpravlja DZ najprej posebej o vsakem členu zakona in končno še o naslovu zakona. Tudi glasuje se najprej o vsakem posameznem členu zakona in na koncu šele o naslovu zakona.

V tej fazi se o zakonu nič več ne razpravlja na splošno, razen izjemoma, na predlog matičnega delovnega telesa, poslanske skupine ali najmanj 10 poslancev. Če bi bila splošna razprava dovoljena v vsaki fazi, bi prišlo do nepotrebnega zavlačevanja zakonodajnega postopka. Z vidika ekonomičnosti se lahko besedilo zakona spreminja in dopolnjuje le z amandmaji. V drugi fazi lahko amandmaje vlagajo poslanci, matično delovno telo, zainteresirano delovno telo in sam predlagatelj zakona, v vsakem primeru pa vlada, čeprav ni predlagatelj zakona. Dopusčena je možnost, da se obravnavo ne opravi posebej o vsakem členu, temveč hkrati o več členih, lahko tudi o poglavjih ali celo o vseh poglavjih zakonskega predloga. Na drugi strani pa lahko posamezen člen vsebuje več pomembnih odločitev, tako da je dopuščeno tudi ločeno glasovanje o delih posameznega člena. V vsakem primeru mora odločitev o sprejemu glasovanja sprejeti DZ. Odločitev ne more biti sprejeta, če ji nasprotuje najmanj 1/3 navzočih

poslancev. Zaradi načela ekonomičnosti lahko DZ na isti seji kar preide na 3. obravnavo zakonskega predloga, če so bili v drugi obravnavi sprejeti vsi členi predloga in ni bil sprejet noben amandma k besedilu zakonskega predloga.

83. SODNI SVET:

Je poseben organ, ki zagotavlja sodelovanje med zakonodajno in sodno oblastjo pri postavljanju sodnikov. Sodni svet sestavlja 11 članov. 5 jih izvoli na predlog predsednika republike DZ, in sicer izmed univerzitetnih profesorjev prava, odvetnikov in drugih pravnikov, drugih 6 članov pa sodniki sami izvolijo izmed svojih vrst. Člani se izvolijo za 5 let in po tem času ne morejo biti takoj ponovno izvoljeni. Predsednika sodnega sveta izvolijo člani sami z 2/3 večino s tajnim glasovanjem.

Sodni svet po zakonu odloča o imenovanjih in napredovanjih sodnikov, in o uvrstitvah v plačilni razred, o nezdržljivosti sodniške funkcije, daje mnenje DZ o zakonih, ki urejajo položaj, pravice in dolžnosti sodnikov ter osebja sodišč, ter še vrsto drugih zadev.

84. UGOTOVITVENE ODLOČBE USTAVNEGA SODIŠČA:

Ustavno sodišče lahko:

- ugotovi protiustavnost ali nezakonitost predpisa, vendar ga ne razveljavi oz. odpravi
- ugotovi neskladnost z ustavo in zakonom za predpis, ki je bil med postopkom usklajen
- z ustavo in zakonom oz. je prenehal veljati

Če ustavno sodišče oceni, da je zakon, drug predpis ali splošni pravni akt protiustaven ali nezakonit zato, ker določenega vprašanja, ki bi ga moral urediti, ne ureja ali ga ne ureja na način, ki ne omogoča razveljavitve oz. odprave, sprejme o tem ugotovitveno odločbo. V tem primeru ustavno sodišče samo ugotovi protiustavnost ali nezakonitost predpisa, predpis pa pusti v veljavi in naloži zakonodajalcu ali drugemu organu, naj v določenem roku protiustavnost ali nezakonitost odpravi. Taka odločitev ustavnega sodišča je najpogostejša v primeru pravnih praznin.

Ugotovitveno odločbo sprejme ustavno sodišče tudi, če je bil zakon, drug predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, med postopkom usklajen z ustavo in zakonom oz. je prenehal veljati, niso pa bile odpravljene posledice neustavnosti in nezakonitosti. V tem primeru lahko ustavno sodišče ugotovi, da ni bil v skladu z ustavo in z zakonom. Pri podzakonskih predpisih ali drugih splošnih aktih ustavno sodišče odloči, ali ima njegova ugotovitev učinek odprave ali razveljavitve.

85. INDIVIDUALNA ODGOVORNOST MINISTRA:

Individualna odgovornost ministra se kaže v tem, da je vsak minister v celoti odgovoren tudi za delo ministrstva, ki ga vodi in seveda tudi za svoje lastno delo. Odgovoren je za politiko ministrstva in njeno izvajanje v posameznih primerih. Ne odgovarja samo za svoje delo, temveč tudi za delo svojih podrejenih, v okviru pristojnosti ministrstva.

Minister tudi osebno odgovarja za svoje delovanje v parlamentu, zlasti za svoje odgovore na poslanska vprašanja.

Individualna odgovornost ministra je vezana na njegovo osebo in se ne razteza na celotno vlado. Uveljavlja se predvsem z interpelacijo o delu ministrstva in poslanskimi vprašanji, končno pa se kaže tudi v pravici ministra, da odstopi, s čimer sam uveljavi lastno politično odgovornost za svoje delovanje, vendar se s tem izogne politični odgovornosti za nadaljnje delo v vladi, saj mu z odstopom funkcija preneha.

86. PRESOJA USTAVNOSTI MEDNARODNE POGODBE:

Na predlog:

- vlade
- predsednika republike
- 1/3 poslancev DZ

izreka ustavno sodišče v postopku ratifikacije mednarodne pogodbe mnenje o njeni skladnosti z ustavo. Mnenje sprejme na nejavni seji ustavno sodišče. DZ je vezan na mnenje ustavnega sodišča, kar pomeni da mednarodne pogodbe, ki ni v skladu z ustavo ne sme ratificirati. V tem primeru je ustavosodna kontrola preventivna, kar je edina izjema v našem sistemu, kjer je ustavosodna kontrola represivna. Namen preventivne kontrole je pravočasno preprečiti, da bi prišlo do ratifikacije mednarodne pogodbe, z uveljavitvijo katere bi v notranje pravo prešle protiustavne norme ali za izpolnitev katere bi bilo treba sprejeti predpise, ki bi bili v nasprotju z ustavo.

87. REVIZIJSKI POSTOPEK PRED RAČUNSKIM SODIŠČEM:

Računsko sodišče izvaja revizije v skladu s splošno sprejetimi revizijskimi načeli in pravili, ter v skladu z mednarodnimi revizijskimi standardi. Pri tem samostojno odloča, katere revizije bo izvedlo v posameznem obdobju.

Revizijski postopek se začne s sklepom, na podlagi katerega mora uporabnik javnih sredstev omogočiti izvedbo revizije. Izvajanje revizije obsega pregled sistema ali nekaterih podsistemov poslovanja in računovodstva, pregled knjigovodskih listin in drugih dokumentov o poslovanju, pregled prostorov, objektov, naprav, ki jih revidiranec uporablja za svoje poslovanje, in druga revizijska dejanja, potrebna za uresničitev revizijskih ciljev. Revizijski postopek se konča z izdajo revizijskega poročila, v katerem računsko sodišče poda mnenje o poslovanju revidiranca. Pred izdajo tega poročila se revidirancu izroči osnutek tega poročila, ki ga revidiranec lahko izpodbija, nato pa predlog revizijskega poročila, zoper katerega je možen ugovor na senat računskega sodišča. Revizijsko poročilo se vroči revidirancu, njegovi odgovorni osebi, DZ in po potrebi drugim organom.

Uporabnik javnih sredstev, v čigar poslovanju so bile razkrite nepravilnosti ali nesmotnosti, mora računskemu sodišču predložiti poročilo o odpravljanju teh nepravilnosti in nesmotnosti (odzivno poročilo), v primeru kršitve pa lahko računsko sodišče predlaga pristojnemu organu ukrepanje zoper odgovorne osebe, prav tako pa lahko obvesti DZ in javnost. Zakon o računskem sodišču določa tudi denarne kazni za odgovorne osebe uporabnikov javnih sredstev, ki računskemu sodišču ne predložijo potrebnih podatkov, dokumentov in poročil.

88. ODLOČANJE USTAVNEGA SODIŠČA O SPORIH GLEDE PRISTOJNOSTI:

Ustavno sodišče odloča o sporih glede pristojnosti med:

- državo in lokalnimi skupnostmi in med samimi lokalnimi skupnostmi
- sodišči in drugimi državnimi organi
- DZ, predsednikom republike, vlado

Zahtevo za odločitev o sporu glede pristojnosti lahko prizadeti organ vloži v 90 dneh od dneva, ko je izvedel, da je drug organ posegel v njegovo pristojnost ali jo je prevzel (pozitivni spor). Če pride do spora zato, ker več organov zavrača pristojnost v posamezni zadevi (negativni spor), lahko zahteva rešitev spora o pristojnosti organ, ki mu je bila zadeva odstopljena, pa meni, da zanjo ni pristojen. Pobudo za rešitev spora o pristojnosti lahko vloži tudi stranka v postopku, zaradi katerega je prišlo do spora v pristojnosti.

Ustavno sodišče z odločbo ugotovi, kateri organ je pristojen, po načelu koneksitete¹ pa lahko tudi razveljavi oz. odpravi predpis, splošen akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil,

---

¹ koneksiven: zvezen povezan, koneksija: vplivno poznanstvo, odvisnost med vodečo in odvisno prvino

katerega protiustavnost ali nezakonitost je pri tem ugotovilo. Za spore glede pristojnosti med državo in lokalnimi skupnostmi in med samimi lokalnimi skupnostmi se smiselno uporablja postopek, določen za spore glede pristojnosti med sodišči in drugimi državnimi organi in spore glede pristojnosti med DZ, predsednikom republike in vlado.

89. SPECIALIZIRANA SODIŠČA V RS:

Specializirana sodišča v naši ureditvi so:

- delovna in socialna sodišča
- upravno sodišče

Delovna in socialna sodišča: so specializirana za sojenje o individualnih in kolektivnih delovnih sporih in o socialnih sporih, torej sporih z nekaterih področij socialne varnosti. Individualni so tisti spori, ki nastanejo glede individualnih pravic ali obveznosti med delavcem in delodajalcem, kolektivni pa spori v zvezi s kolektivnimi pogodbami in drugi spori, ki imajo kolektivno naravo. Socialni spori se nanašajo na spore v zvezi s pokojninskim in invalidskim zavarovanjem, z zdravstvenim zavarovanjem, z zavarovanjem za primer brezposelnosti ter družinskimi in socialnimi prejemki. Ker gre pri delovnih in socialni sporih funkcionalno gledano za dve vrsti različnih sporov, o njih sodijo različna sodišča, torej o delovnih sporih delovna sodišča in o socialnih sporih socialna sodišča. Na prvi stopnji sodijo o delovnih sporih delovna sodišča, o socialnih sporih pa delovno in socialno sodišče v Ljubljani. V slednjem sodišču sta namreč organizacijsko združeni prvostopenjsko delovno sodišče z omejeno krajevno prisotnostjo in socialno sodišče prve stopnje za območje vse države. Delovna in socialna sodišča so organizirana na dveh ravneh, kot sodišča prve stopnje in kot skupno Višje delovno in socialno sodišče v Ljubljani, ki odloča na drugi stopnji. O reviziji in zahtevi za varstvo zakonitosti zoper odločbe delovnih in socialnih sodišč odloča vrhovno sodišče. Tudi na delovnih in socialnih sodiščih pri sojenju sodelujejo sodniki porotniki. Posebnost pri tem pa je, da polovico porotnikov izvolijo delavci, polovico pa delodajalci. Višje delovno in socialno sodišče sodi v senatu treh sodnikov.

Upravno sodišče: ena najpomembnejših funkcij sodstva je tudi upravnosodna kontrola, torej nadzorstvo nad zakonitostjo aktov in delovanja upravnih organov države. Ustava tudi določa, da se v upravnem sporu zagotavlja sodna kontrola zakonitosti odločanja državnih organov oziroma drugih pristojnih nosilcev javnih pooblastil. Upravnosodna kontrola je izredno pomembna tudi pri zagotavljanju sodnega varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Upravno sodstvo ureja zakon o upravnem sporu, ki poleg postopka upravnega spora ureja tudi upravno kontrolo. Upravni spor je postopek, v katerem se izvaja upravnosodna kontrola, torej kontrola nad delom uprave. Tako tudi zakon določa, da se v upravnem sporu odloča o zakonitosti dokončnih posamičnih aktov, ki jih izdajo državni organi, organi lokalnih skupnosti in druge osebe, ki so nosilci javnih pooblastil. Upravno sodišče pa odloča v upravnem sporu tudi o zakonitosti posamičnih aktov in dejanj, s katerimi se posega v ustavne pravice posameznika, če ni zagotovljeno drugo sodno varstvo. Upravno sodstvo torej v upravnem sporu nadzoruje zakonitost delovanja vseh tistih subjektov, ki odločajo o pravicah in dolžnostih posameznika v okviru izvajanja upravne oblasti. V upravnem sporu sedaj odločata dve sodišči, in sicer posebno Upravno sodišče in Vrhovno sodišče. Upravno sodišče ima sedež v Ljubljani, sodi pa na sedežu in zunanjih oddelkih. Na prvi stopnji sodi v upravnem sporu praviloma Upravno sodišče, ki ima zato po zakonu generalno pristojnost v teh zadevah, v nekaterih najpomembnejših zadevah (ki jih zakon posebej določa) pa sodi na prvi stopnji Vrhovno sodišče. Gre zlasti za zadeve, ki se nanašajo na varstvo volilne pravice pri volitvah temeljnih državnih organov. Poleg tega je vrhovno sodišče pooblaščen tudi, da odloča o sporu o pristojnostih med upravnim in drugim sodiščem. Vrhovno sodišče je tudi

instančni organ v tem postopku, saj sodi o pritožbah in drugih pravnih sredstvih zoper odločbe, izdane v upravnem sporu na prvi stopnji.

90. VEČINSKI SISTEM RAZDELITVE MANDATOV V RS:

Za večinski sistem razdelitve mandatov je značilno, da se o kandidatih na volitvah odloča z večino, na način torej, ki je običajen pri večini načinov demokratičnega odločanja. Pri tem sta znani dve osnovni različici večinskega sistema. Večina je lahko absolutna, to je nadpolovična, ali pa relativna večina. V prvem primeru je izvoljen tisti kandidat, ki je dobil več kot polovico glasov volivcev, v drugem primeru pa tisti kandidat, ki je dobil več glasov od drugih kandidatov.

Po sistemu relativne večine je torej med vsemi kandidati, ki kandidirajo v volilni enoti, izvoljen tisti kandidat, ki je dobil največ glasov v volilni enoti. Ta sistem se lahko uporablja tako v volilni enoti, v kateri se voli samo en poslanec, kot v volilni enoti, v kateri se voli več poslancev. Ker pa se sedaj uporablja ta sistem skoraj izključno samo za volitve v volilnih enotah z enim poslanskim sedežem, bomo obravnavali sistem relativne večine predvsem glede teh volitev. Pogoj za izvolitev med različnimi kandidati je večina v razmerju do drugih kandidatov, torej relativna večina.

Po sistemu absolutne večine je kandidat izvoljen samo, če uživa podporo večine volivcev v volilni enoti. Ker pa se v praksi glasovi volivcev navadno v večji ali manjši meri razdelijo med kandidate se le redko zgodi, da je izvoljen kateri od kandidatov. Vendar pa se pri ponovnem glasovanju ponovi glasovanje samo med dvema kandidatom, ali pa v naslednjem krogu za izvolitev zadošča že relativna večina glasov, pri čemer je število kandidatov, ki sodelujejo v drugem krogu tako ali drugače omejeno.

Poleg teh dveh pa poznamo še en sistem razdelitve mandatov, to je alternativno glasovanje. Ta sistem temelji na načelu absolutne večine, vendar pa ne zahteva ponavljanja glasovanja, ker se volivec ne odloča za enega kandidata, temveč poleg izbranega kandidata označi še kandidata ali več kandidatov, ki bi ga/jih volil v drugem krogu, če njegov kandidat nebi bil izvoljen v prvem krogu in bi se moral odločati med drugimi kandidati.

91. RAZVELJAVITVENE ODLOČBE USTAVNEGA SODIŠČA:

Ustavno sodišče lahko:

- razveljavi protiustaven zakon
- odpravi ali razveljavi protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise in druge splošne akte

Ustavno sodišče lahko v celoti ali delno razveljavi zakon, ki ni v skladu z ustavo.

Razveljavitev začne učinkovati naslednji dan po objavi odločbe oziroma po poteku roka, ki ga je določilo ustavno sodišče, vendar ta rok ne sme biti daljši od enega leta (razveljavitev z odložnim rokom). Zakon ali del zakona, ki ga je ustavno sodišče razveljavilo, se ne uporablja za razmerja, nastala pred dnem, ko je razveljavitev začela učinkovati, če do tega dne o njih ni bilo pravnomočno odločeno. Zakone je torej dopustno samo razveljaviti, ne pa tudi odpraviti. Razveljavitev učinkuje za naprej (ex nunc), od trenutka uveljavitve odločbe.

Protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise ali splošne akte, izdane za izvrševanje javnih pooblastil, ustavno sodišče odpravi ali razveljavi.

Ustavno sodišče odpravi protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise ali druge splošne akte, če ugotovi, da je treba odpraviti škodljive posledice, ki so nastale zaradi protiustavnosti ali nezakonitosti. Odprava učinkuje za nazaj (ex tunc) in pomeni ničnost predpisa. Vsakdo, ki so mu na podlagi odpravljenega podzakonskega predpisa ali splošnega akta nastale škodljive posledice, lahko zahteva njihovo odpravo. Če so posledice nastale s posamičnim aktom, sprejetim na podlagi odpravljenega predpisa oziroma splošnega akta, ima upravičeni pravico

zahtevati spremembo ali odpravo posamičnega akta pri organu, ki je odločil na prvi stopnji. To lahko upravičenec zahteva v treh mesecih od dneva objave odločbe ustavnega sodišča, če od vročitve posamičnega akta do vložitve pobude ali zahteve ni minilo več kot eno leto. Če so posledice nastale neposredno na podlagi odpravljenega predpisa ali splošnega akta, se odprava posledic zahteva od organa, ki je izdal predpis. Če na te načine ni mogoče odpraviti posledic, lahko upravičena oseba zahteva odškodnino pred (rednim) sodiščem.

V drugih primerih ustavno sodišče razveljavi protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise ali druge splošne pravne akte. Razveljavitev učinkuje za naprej (ex nunc) od naslednjega dne po objavi odločbe ustavnega sodišča o razveljavitvi oz. po poteku roka, ki ga določi ustavno sodišče. Tudi v tem primeru se razveljavitveni predpis ne uporablja za razmerja, nastala pred dnem učinka razveljavitve, če do tega dne o njih ni bilo pravnomočno odločeno. Odpravo škodljivih posledic in spremembo posamičnega akta je mogoče zahtevati samo ob odpravi podzakonskega predpisa, ne pa tudi ob njegovi razveljavitvi, ki učinkuje samo za naprej.

92. VARSTVO LOKALNE SAMOUPRAVE:

V poglavju o varstvu lokalne samouprave in pravi posameznikov ter organizacij je zakon o lokalni samoupravi določil, da lahko lokalne skupnosti vložijo zahtevo za presojo ustavnosti in zakonitosti državnih predpisov pri ustavnem sodišču. To lahko storijo v tistih primerih, kadar menijo, da se s temi predpisi posega v ustavni položaj in pravice posamezne lokalne skupnosti. Prav tako lahko lokalne skupnosti v upravne sporu spodbijajo konkretne upravne akte in ukrepe, s katerimi državni organi izvršujejo oblastni nadzor. Občina ima v postopkih pred državnimi organi položaj stranke, če so z državnimi akti neposredno prizadete pravice in koristi občine, določene z ustavo in zakoni. DZ lahko pred izdajo zakona in drugih predpisov, ki se tičejo koristi občin, pridobi njihovo mnenje. Kadar se predpis nanaša na posamezno občino mora izdajatelj predpisa pred njegovo izdajo seznaniti prizadeto občino o namenu in vsebini takšnega urejanja.

93. MNENJE USTAVNEGA SODIŠČA O SKLADNOSTI MEDNARODNE POGODBE Z USTAVO:

Na predlog:

- vlade
- predsednika republike
- 1/3 poslancev DZ

izreka ustavno sodišče v postopku ratifikacije mednarodne pogodbe mnenje o njeni skladnosti z ustavo. Mnenje sprejme na nejavni seji ustavnega sodišča. DZ je vezan na mnenje ustavnega sodišča, kar pomeni da mednarodne pogodbe, ki ni v skladu z ustavo ne sme ratificirati. V tem primeru je ustavnosodna kontrola preventivna, kar je edina izjema v našem sistemu, kjer je ustavosodna kontrola represivna. Namen preventivne kontrole je pravočasno preprečiti, da bi prišlo do ratifikacije mednarodne pogodbe, z uveljavitvijo katere bi v notranje pravo prešle protiustavne norme ali za izpolnitev katere bi bilo treba sprejeti predpise, ki bi bili v nasprotju z ustavo.

94. OŽJI DELI OBČINE:

Na območju občine, ki je sicer enotno, ker je občina temeljna samoupravna lokalna skupnost, se po zakonu ustanovijo ožji deli občine, kar določi statut občine, ki ureja tudi njihov položaj in način delovanja. Ožji deli občine se lahko po zakonu organizirajo kot krajevne, vaške ali četrtne skupnosti. v praksi so deli organizirani predvsem kot krajevne skupnosti, ki so večinoma dejansko ohranile svojo kontinuiteto še iz prejšnje ureditve.

Pobudo za ustanovitev ožjih delov občine lahko da zbor krajanov ali določeno število prebivalcev dela občine. Pred ustanovitvijo mora občinski svet ugotoviti ali je to v interesu prebivalcev posameznega dela občine. Takšen interes se po zakonu ugotovi na zborih krajanov prizadetega dela občine ali na referendumu.

Organ opravljanja ožjega dela občine je svet, ki ga izvolijo osebe, ki imajo stalno prebivališče na območju ožjega dela občine, pod pogojem, da imajo volilno pravico. Po zakonu ni nujno, da ima ožji del občine svoj svet. Statut občine namreč lahko določi, da ožji del občine nima sveta. V takem primeru lahko občinski svet ustanovi krajevne, vaške ali četrtne odbore. Svet ni samo organ upravljanja ožjega dela občine, temveč ima lahko pomembno vlogo tudi pri odločanju na občinski ravni, saj lahko občinskemu svetu predlaga odločitve, ki se nanašajo na ožji del občine. Statut občine pa lahko določi celo, da mora občinski svet glede take odločitve prej pridobiti mnenje sveta ožjega dela občine. Od tega, ali ima svet, je odvisen tudi položaj ožjega dela občine. Če ga ima, lahko statut občine prenese v izvajanje ožjemu delu občine vrsto nalog. Položaj ožjih delov občine se pomembno razlikuje tudi glede tega, ali ima lastnost pravne osebe ali ne. Če jo ima, je namreč njegov položaj bistveno samostojnejši, kar velja zlasti za finančno poslovanje.

95. PRISTOJNOSTI BANKE SLOVENIJE:

Banka Slovenije je centralna Banka Slovenije. Njene pristojnosti:

1. naloge v zvezi z izvajanjem denarne politike:
  - oblikuje in uresničuje denarno politiko
  - oblikuje in uresničuje denarni nadzor
  - odgovarja za splošno likvidnost bančnega sistema
  - sodeluje pri transakcijah na deviznih in finančnih trgih
  - sprejema v depozit sredstva bank in hranilnic
  - odpira račune bankam in hranilnicam
  - ureja plačilne naloge

2. druge naloge:
  - upravlja devizna sredstva kakor tudi drugo aktivo (premoženjske sestavine, ki jih kdo ima)
  - deluje kot plačilni in fiskalni agent države, ter kot njen predstavnik v mednarodnih finančnih organizacijah
  - odpira račune državnim organom, osebam javnega prava in drugim udeležencem na denarnem trgu ter po potrebi sprejema v depozit njihova sredstva
  - oblikuje, uveljavlja in nadzoruje sistem za nemoteno opravljanje svojih funkcij
  - -pooblaščen je za izdajanje bankovcev in dajanje bankovcev in kovancev v obtok
  - -njen temeljni cilj je stabilnost cen

96. UGOTOVITVENE IN INTERPRETATIVNE ODLOČBE USTAVNEGA SODIŠČA:

Če ustavno sodišče oceni, da je zakon, drug predpis ali splošni pravni akt protiustaven ali nezakonit zato, ker določenega vprašanja, ki bi ga moral urediti, ne ureja ali ga ne ureja na način, ki ne omogoča razveljavitve oz. odprave, sprejme o tem ugotovitveno odločbo. V tem primeru ustavno sodišče samo ugotovi protiustavnost ali nezakonitost predpisa, predpis pa pusti v veljavi in naloži zakonodajalcu ali drugemu organu, naj v določenem roku protiustavnost ali nezakonitost odpravi. Taka odločitev ustavnega sodišča je najpogostejša v primeru pravnih praznin.

Ugotovitveno odločbo sprejme ustavno sodišče tudi, če je bil zakon, drug predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, med postopkom usklajen z ustavo in zakonom oz. je prenehal veljati, niso pa bile odpravljene posledice neustavnosti in nezakonitosti. V tem primeru lahko ustavno sodišče ugotovi, da ni bil v skladu z ustavo in z zakonom. Pri podzakonskih predpisih ali drugih splošnih aktih ustavno sodišče odloči, ali ima njegova ugotovitev učinek odprave ali razveljavitve.

Posebna vrsta odločbe, ki nima izrecne podlage v ustavi ali v zakonu, je tako imenovana interpretativna odločba. Z njo ustavno sodišče ne razveljavi ali odpravi protiustavnega ali nezakonitega predpisa, temveč na afirmativni način opiše njegovo vsebino (razlaga zakona). V izreku ustavno sodišče razloži, pod katerimi pogoji spodbijana določba ni v neskladju z ustavo ali zakonom. Takšne odločbe ustavnega sodišča so podobne obvezni razlagi zakona, ki jo sprejema državni zbor. V nasprotju z razveljavitvijo zakona, kjer se ustavno sodišče označuje za »negativnega zakonodajalca«, ga interpretativne odločbe označujejo za »pozitivnega zakonodajalca«.

97. OBLIKOVANJE VLADE V SLOVENIJI:

Ustava v 111. členu določa, da predsednika vlade voli DZ na predlog predsednika republike, ki se mora pred tem posvetovati z vodji poslanskih skupin v DZ. Predsednik vlade je praviloma izvoljen z večino glasov vseh poslancev in sicer s tajnim glasovanjem. Če kandidat ni izvoljen lahko v 14 dneh pred. Republike ponovno predlaga istega kandidata ali pa drugega, lahko pa svojega kandidata predlagajo tudi poslanske skupine ali najmanj 10 poslancev. Če tudi v tem primeru ni izvoljen noben kandidat, predsednik republike razpusti državni zbor in razpiše nove volitve. Vendar je mogoč še en poskus da se prepreči razpust DZ. DZ lahko v 48h z večino opredeljenih glasov navzočih poslancev sklene izvesti ponovne volitve predsednika vlade. Ta je v tem primeru izvoljen že z večino opredeljenih glasov navzočih poslancev, kar omogoča tudi vzpostavitev manjšinske vlade.

Izvoljeni predsednik potem predlaga ministre v imenovanje DZ. Pred imenovanjem v DZ se mora vsak minister posebej predstaviti pristojni komisiji DZ. Na predlog predsednika vlade DZ tudi razrešuje ministre. Predsednik vlade mora predlagati imenovanje ministrov najkasneje v petnajstih dneh po svoji izvolitvi. Če tega ne stori v tem času al pa v dodatnem roku, mu preneha funkcija predsednika vlade. Po zakonski ureditvi se šteje, da je vlada nastopila svojo funkcijo že, če je imenovanih več kot 2/3 ministrov. Če DZ tudi v treh mesecih po nastopu funkcije vlade ne imenuje še neimenovanih ministrov, DZ ugotovi, da je funkcija predsednika vlade in ministrov prenehala.

98. VARSTVO VOLILNE PRAVICE:

Volilna pravica je kot ena temeljnih političnih pravic varovana s pravnimi sredstvi. Temeljna načela v zvezi z izvrševanjem volilne pravice sta svoboda glasovanja in tajnost glasovanja. Varstvo volilne pravice je v veliki meri namenjeno varstvu teh načel. Poleg tega je varstvo volilne pravice namenjeno zlasti kontroli nad ugotavljanjem volilnih rezultatov.

V postopku kandidiranja ima pravico vložiti ugovor zaradi nepravilnosti vsak kandidat oz. predstavnik liste kandidatov. Ugovor se vloži pri volilni komisiji volilne enote, ki mora o ugovoru odločiti kar v postopku ugotavljanja zakonitosti list kandidatov. Če komisija v tem postopku ugotovi, da gre res za nepravilnosti, zaradi katerih vložena lista kandidatov ni zakonita, ugotovi ugovoru in listo zavrne. V nasprotnem primeru zavrne ugovor in potrdi listo kandidatov.

Zoper odločbo volilne komisije, s katero se zavrne lista kandidatov, in zoper odločbo o ugovoru zoper nepravilnosti v postopku kandidiranja se lahko vloži pritožba na sodišče,

pristojno za upravne spore, in sicer v 48h po prejemu odločbe. Sodišče odloča v senatu treh sodnikov.

Republiška volilna komisija lahko tudi sama razveljavi ali spremeni odločbo volilne komisije volilne enote, izdano v postopku potrjevanja list kandidatov, če ugotovi, da je odločba nepravilna ali nezakonita, in sicer najpozneje do dneva, določenega za objavo list kandidatov. Ugovor se lahko vložijo tudi zaradi nepravilnosti pri delu volilnega odbora oz. okrajne volilne komisije. Pri volitvah ima namreč pravico vložiti ugovor pri volilni komisiji volilne enote vsak kandidat, predstavnik liste kandidatov in vsak volivec. Ugovor se lahko vložijo v treh dneh od dneva glasovanja. Volilna komisija volilne enote mora o ugovoru odločiti v 48 h.

Če volilna komisija volilne enote ugotovi kakšne nepravilnosti pri glasovanju na volišču oz. pri delu volilnega odbora, ki so ali bi bistveno vplivale na izid volitev, razveljavi glasovanje na volišču ter odredi ponovne volitve v obsegu, v katerem je bilo glasovanje razveljavljeno. Če pa volilna komisija volilne enote ugotovi takšne nepravilnosti pri delu okrajne volilne komisije, ki so ali bi lahko bistveno vplivale na izid volitev, sama ugotovi izid volitev v volilnem okraju.

Poleg opisanega varstva volilne pravice pozna zakon še posebno obliko varstva. Zoper odločitve volilne komisije, ki lahko vpliva na potrditev poslanskih mandatov, ima namreč vsak kandidat in predstavnik liste kandidatov pravico do pritožbe na DZ. Pritožba se lahko vložijo najkasneje do prve seje DZ, pritožba, ki se nanaša na naknadne ali ponovne volitve pa najkasneje v 15 dneh od dneva teh volitev.

V naši ustavi je varstvo volilne pravice dokaj podrobno urejeno, ne samo v volilni temveč tudi v kazenski zakonodaji. Kazniva dejanja so: kršitev volilne pravice, kršitev proste odločitve volivcev, zloraba volilne pravice, kršitev svobodne opredelitve, uničenje volilnih listin, ponareditev volilnih rezultatov ter kršitev tajnosti glasovanja. Ta kazniva dejanja se ne nanašajo samo na volitve, temveč tudi na glasovanje pri referendumu. Končno obsega pravno varstvo volilne pravice tudi prekrške, ki so določeni v volilnem zakonu in se storijo s kršitvami volilnega postopka, zlasti na samem volišču.

99. PRAVNE POSLEDICE KONTROLE USTAVNOSTI IN ZAKONITOSTI PREDPISOV V RS:

Protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise ali splošne akte, izdane za izvrševanje javnih pooblastil, ustavno sodišče odpravi ali razveljavi. Medtem ko je zakon mogoče samo odpraviti, je podzakonske predpise in splošne akte mogoče tudi odpraviti. Razlika je v tem, da odprava učinkuje za nazaj(ex tunc), torej od sprejema predpisa in pomeni ničnost predpisa, razveljavitev pa učinkuje za naprej(ex nunc) in predpis razveljavi samo za naprej.

Vsakdo, ki so mu na podlagi odpravljenega podzakonskega predpisa ali splošnega akta, izdanega za izvrševanje javnih pooblastil, nastale škodljive posledice, lahko zahteva njihovo odpravo. Če so posledice nastale s posamičnim aktom, sprejetim na podlagi odpravljenega predpisa oz. splošnega akta, ima upravičeni pravico zahtevati spremembo ali odpravo posamičnega akta pri organu, ki je odločal na prvi stopnji. To lahko upravičenec zahteva v treh mesecih od dneva objave odločbe ustavnega sodišča, če od vročitve posamičnega akta, do vložitve pobude ni preteklo več kot eno leto. Odpravo škodljivih posledic in spremembo posamičnih aktov je mogoče zahtevati samo v primeru, ko je ustavno sodišče odpravilo podzakonski predpis ali splošni akt za izvrševanje javnih pooblastil. Ta odločba ustavnega sodišča torej učinkuje za nazaj. Če pa je predpis razveljavljen, ni učinka za nazaj, s tem pa niti pravice zahtevati odpravo škodljivih posledic in spremembo posamičnega akta.

Novost sedanje ureditve v Sloveniji je ugotovitvena odločba, ki jo ustavno sodišče izda, ker zakonodajalec ali drug organ določenega vprašanja, ki bi ga moral urediti ni uredil ali pa ga je uredil na način, ki onemogoča razveljavitev oz. odpravo predpisa. V tem primeru mora pristojni organ ugotovljeno protiustavnost ali zakonitost predpisa odpraviti v določenem roku.